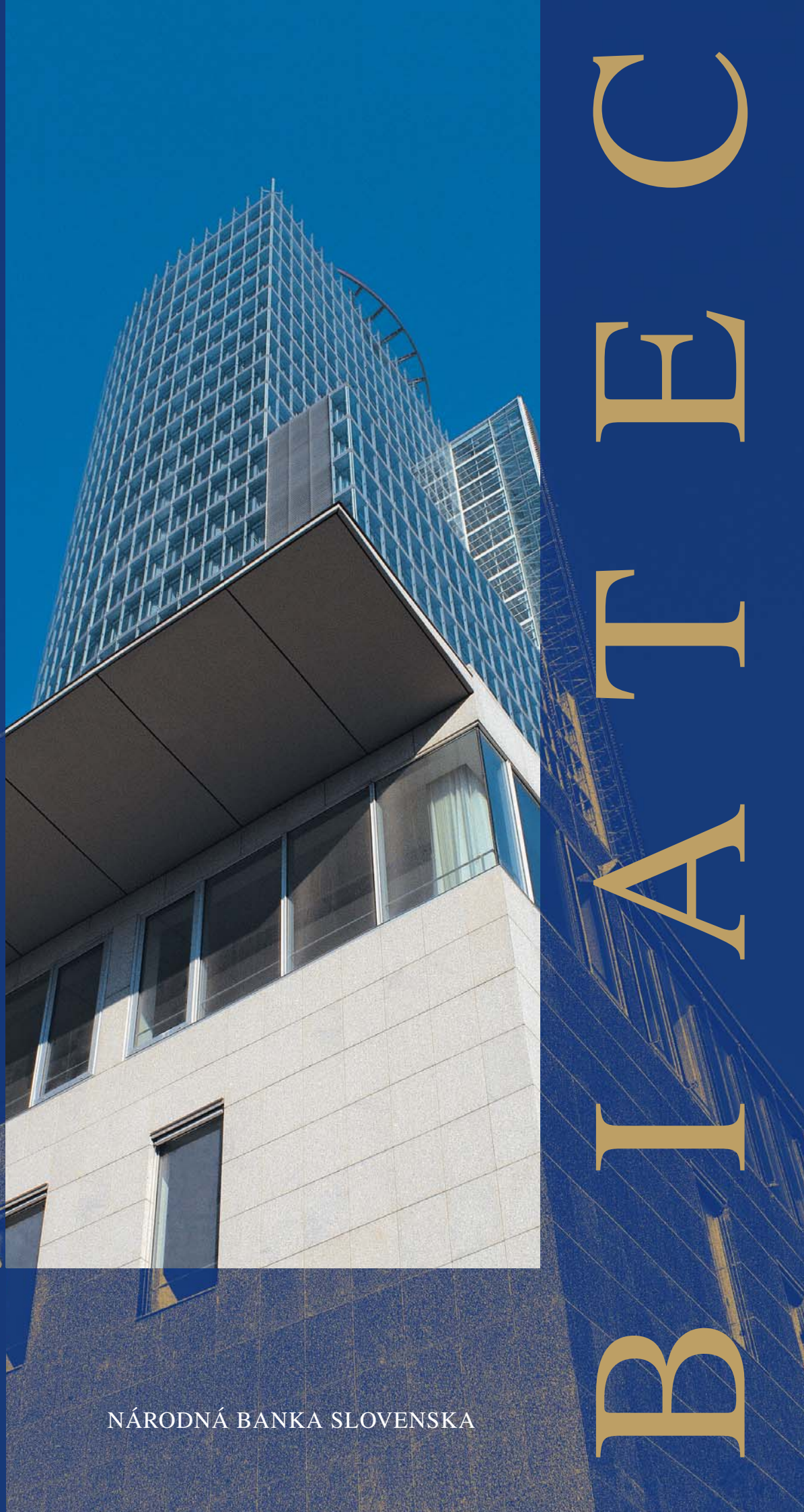

1

Január 2013
Ročník 21

ODBORNÝ
BANKOVÝ
ČASOPIS

C E T A I B

NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA

20 rokov Národnej banky Slovenska

Najvýznamnejšie udalosti roku 1993

Národná banka Slovenska začala svoju činnosť na základe zákona NR SR č. 566/1992 Zb. z 18. 11. 1992. Prvým sídlom ústredia NBS bola budova bývalej štátnej banky česko-slovenskej na Štúrovej ulici v Bratislave.

Prvé zasadnutie Bankovej rady NBS sa konalo 6. januára 1993 pod vedením Ing. Mariána Tkáča, CSc., viceguvernéra povereného riadením Národnej banky Slovenska.

Prvá tlačová beseda Národnej banky Slovenska (20. 1. 1993) sa konala za prítomnosti vyše sto novinárov. NBS na nej okrem iného predstavila návrhy nových slovenských bankoviek.

(Pokračovanie na 3. str. obálky)

20 rokov Národnej banky Slovenska

Najvýznamnejšie udalosti roku 1993

(Pokračovanie z 2. str. obálky)

23. január 1993 sa zapísal do dejín Slovenska ako deň začatia razby mincí slovenskej korunovej meny. Prvá slovenská minca s nominálnou hodnotou 10 Sk bola daná do obehu už 8. februára 1993, v prvý deň po ukončení menovej odluky.

Prvá slovenská mena mala formu kolkom označených federálnych bankoviek. V rámci prípravy na menovú odluku bolo v rekordne krátkom čase okolkovaných a následne daných do obehu 76 miliónov kusov bankoviek, ktoré mala Národná banka Slovenska v tom čase vo svojich zásobách.

Prvým guvernérom Národnej banky Slovenska sa stal Ing. Vladimír Masár. Prezident republiky mu odovzdal menovací dekrét dňa 29. 7. 1993.

Prvou slovenskou bankovkou, ktorú Národná banka Slovenska vydala do obehu (30. 8. 1993), bola bankovka s nominálnou hodnotou 50 Sk. Do konca roku boli dané do obehu všetky korunové mince a päť nominálnych hodnôt bankoviek.

Foto: Archív NBS

BIATEC

Odborný bankový časopis

Január 2013

Vydavateľ:

Národná banka Slovenska

Redakčná rada:

doc. Ing. Jozef Makúch, PhD. (predseda)

Mgr. Júlia Čillíková

Ing. Juraj Jánošík

Ing. Renáta Konečná

PhDr. Jana Kováčová

Mgr. Martin Šuster, PhD.

Redakcia:

Ing. Alica Polóniová

tel.: 02/5787 2153

e-mail: alica.polonyiova@nbs.sk

Adresa redakcie:

NBS, redakcia BIATEC

Imricha Karvaša 1, 813 25 Bratislava

fax: 02/5787 1128

e-mail: biatec@nbs.sk

Počet vydaní: 10-krát do roka

Cena výtlačku pre predplatiteľov: 2 €

Ročné predplatné: 20 €

Poštovné hradí predplatiteľ.

Objednávky na predplatné v SR

a do zahraničia, reklamácie, distribúcia:

VERSUS, a. s., Expedičné stredisko,

Pribinova 21, 819 46 Bratislava

tel.: 02/5728 0368, fax: 02/5728 0148

e-mail: expedicia@versusprint.sk

Termín odovzdania rukopisov: 16. 1. 2013

Dátum vydania: 28. 1. 2013

Evidenčné číslo: EV 2817/08

ISSN 1335 – 0900

Grafický návrh: Bedrich Schreiber

Typo & lito: AEPRESS, s.r.o.

Tlač: DOLIS, s.r.o.

Časopis je dostupný v elektronickej

forme na internetovej stránke

Národnej banky Slovenska:

<http://www.nbs.sk>

Niektoré príspevky môžu byť publikované v inom ako slovenskom jazyku. Anotácie príspevkov v anglickom jazyku sú uvedené na poslednej strane časopisu.

Všetky práva sú vyhradené. Akékoľvek reprodukcie tohto časopisu alebo jeho časti a iné publikovanie vrátane jeho elektronickej formy nie sú povolené bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

O B S A H

20. VÝROČIE VZNIKU NBS

Príhovor Jozefa Makúcha	2
Príhovor Ivana Šramka	3
Príhovor Mariána Juska	3
Príhovor Vladimíra Masára	4
Spolupráca, súčinnosť a vzájomný rešpekt	5
(Peter Kažimír)	

PAMÄTNÉ A ZBERATEĽSKÉ MINCE

Strieborná zberateľská minca k 20. výročiu vzniku Národnej banky Slovenska	6
---	---

FINANČNÁ INTEGRÁCIA

SEPA – budúcnosť v oblasti bezhotovostných platieb	9
(Ing. Miroslava Kotasová)	

DOHLAD NAD FINANČNÝM TRHOM

K niektorým otvoreným otázkam jednotného mechanizmu dohľadu v EÚ	12
(Vladimír Dvořáček, Júlia Čillíková, Peter Pénzeš)	

FINANCIAL DEEPENING

A story of global financial deepening	14
(Ľubomíra Gertler)	

NÁRODOHOSPODÁRSKE OTÁZKY

Daňové systémy krajín Škandinávie – 1. časť Dánsko a Švédsko	21
(Ing. Ivona Ďurínová, PhD.)	

MENOVÁ POLITIKA

Systémy menových kurzov v krajinách strednej Európy (Teoretické aspekty verzus praktické skúsenosti) – 1. časť	26
(doc. Ing. Rajmund Mirdala, PhD.)	

INFORMÁCIE

Ponuka podujatí Inštitútu bankového vzdelávania NBS, n. o., na február 2013	20
Informácia o výskyte falzifikátov eurových platidiel zadržaných v roku 2012 na území SR	30
Eurosystém predstavuje bankovku 5 € zo série Európa	31

ENGLISH SUMMARY	32
-----------------------	----

Už je to dvadsať rokov, čo sme stáli pred veľkou, nie ľahkou výzvou – vybudovať takpovediac na zelenej lúke a vo veľmi krátkom čase centrálnu banku novovznikajúcej Slovenskej republiky. Vytvoriť menu, rešpektovanú doma i v zahraničí, vydať nové platidlá, vytvoriť efektívny platobný systém, zaviesť a vykonať účinnú menovú politiku. Vytvoriť pravidlá na efektívne a najmä bezpečné fungovanie bankového systému v novom štáte. Skrátka vybudovať inštitúciu, ktorá si získa dôveru významných medzinárodných inštitúcií, ale predovšetkým občanov mladej Slovenskej republiky.

Dvadsať rokov nie je dlhé obdobie v histórii spoločnosti ani centrálnej banky. Predsa však stojí za to pripomenúť si jednak eufóriu a vysoké nasadenie v prvých rokoch a jednak najdôležitejšie medzníky, počnúc zavedením slovenskej koruny cez integráciu dohľadu nad finančným trhom v SR až po úspešné začlenenie Národnej

banky Slovenska do Eurosystemu. Medzníky, ktoré posunuli tak centrálnu banku, ako aj celú spoločnosť výrazne dopredu.

Jedným z rozhodujúcich medzníkov bolo zvládnutie menovej odluky a zabezpečenie samostatnej slovenskej meny. Zo začiatku to boli federálne bankovky označené kolkom, no v priebehu roku 1993, za necelých 10 mesiacov od menovej odluky, Národná banka Slovenska zabezpečila výrobu a emisiu nových slovenských bankoviek a mimoriadne náročnú úlohu postupnej výmeny dočasne platných kolovaných bankoviek. V tom čase sme ešte netušili, že o necelých 10 rokov sa budeme pripravovať na zavedenie ďalšej meny na Slovensku – eura.

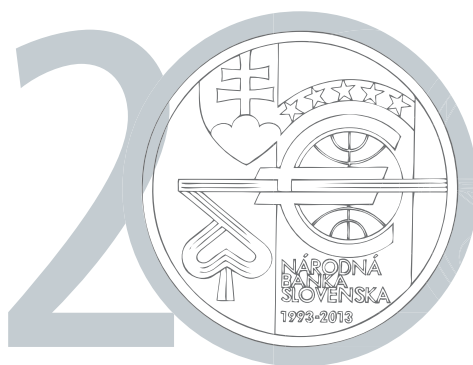
Vysoké nasadenie v prvých rokoch malo okrem iných pozitív výrazný podiel na tom, že Slovensko veľmi skoro akceptovali významné medzinárodné inštitúcie. Po splnení všetkých predstupových kritérií sa 1. mája 2004 stalo plnohodnotným členom Európskej únie. Ako členský štát, pre ktorý platí výnimka, nás však čakali oveľa náročnejšie kritériá, ktoré si okrem iného vyžiadali aj zmenu stratégie menovej politiky. Aj tie sa nám však podarilo splniť v rekordne krátkom čase a od 1. januára 2009 sme sa začlenili do elitného klubu štátov, ktorých občania používajú spoločnú menu euro. Súčasný vývoj potvrdzuje, že do eurozóny sme vstúpili v rozhodujúcom okamihu tak z ekonomického, sociálneho, ako aj politického hľadiska. Pre investorov, bez ktorých sa nezaobídeme, je dôležité stabilné prostredie bez kurzových výkyvov.

Pri výpočte medzníkov nemožno obísť ani rok 2006. Dobré skúsenosti z fungovania dohľadu nad bankami a pokračujúci proces prelínania činností jednotlivých segmentov finančného trhu viedli k integrácii bankového dohľadu a dohľadu nad finančným trhom. Národná banka Slovenska sa tak od 1. januára 2006 stala jediným dohliadacím orgánom pre celý finančný trh.

Za uplynulých dvadsať rokov sa veľa vybudovalo, ale aj veľa zmenilo. Dnes sme členmi veľkej rodiny. Globálna hospodárska a finančná kríza nás učí nové lekcie. Ukázala však, aké je dôležité nebyť izolovaný, ale mať rodinu, o ktorú sa môžeme oprieť. Rodinu, na ktorú sa môžeme spoľahnúť. Spoľahlivosť však ide ruka v ruku so zodpovednosťou. Dôležité je ďalšie upevňovanie postavenia Slovenska v eurozóne, okrem iného aj rešpektovaním spoločných pravidiel či podieľaním sa na tvorbe nových pravidiel. V uplynulom roku sa tak Národná banka Slovenska podieľala na prípravách spoločného bankového dohľadu v eurozóne.

Vývoj sa nedá zastaviť. Pred nami sú a stále budú vznikať nové úlohy, ktoré bude treba tak ako doteraz zodpovedne riešiť. Za všetky výzvy a úlohy, ktoré nás posunuli vpred, za všetky dosiahnuté úspechy sa patrí poďakovať. Rád by som sa preto poďakoval všetkým, ktorí sa na napĺňaní týchto výziev vedúcich k dosiahnutiu významných úspechov podieľali.

Jozef Makúch, guvernér Národnej banky Slovenska

Je pre mňa veľkým potešením, že sa pri príležitosti osláv 20. výročia založenia Národnej banky Slovenska môžem spätne zamyslieť nad najdôležitejšími udalosťami, ktoré v čase môjho pôsobenia ako guvernéra NBS zabezpečovala. V období 2005 až 2009, počas ktorého som vykonával funkciu guvernéra, bolo jednoznačne najvýznamnejšou úlohou zavedenie eura na Slovensku.

Zavedenie eura bolo pre nás najväčšou výzvou, porovnateľnou so vznikom slovenskej koruny po rozpade Česko-Slovenska v roku 1993. Výhodou v porovnaní s obdobím v roku 1993 bolo to, že sme mali dostatočný čas na prípravu jeho zavedenia a celý proces bol detailne naplánovaný. A to nielen samotná technická príprava nového obeživa, ale aj príprava potrebnej legislatívy a najmä príprava podnikateľskej sféry a obyvateľstva. Národná banka Slovenska sa na príprave aktívne zúčastnila a bola jednou z rozhodujúcich inštitúcií v celom procese.

Bolo to obdobie, počas ktorého sme významne zvýšili naše kontakty s podnikateľskou sférou. Absolvovali sme množstvo prednášok s cieľom vysvetliť zmysel zavedenia eura, postup, ako sa majú na tento proces pripraviť podnikateľské subjekty, aké sú výhody, ale aj riziká tohto procesu, aby bola naša podnikateľská sféra čo najlepšie pripravená na novú menu.

Zavedenie eura na Slovensku bol jediný strategický zámer, ktorý nadväzoval na rozhodnutia vlády z roku 2003 a získal podporu novej vlády po voľbách v roku 2006. K tomu sme výrazne prispeli aj my na pamätnom stretnutí s predsedom vlády a ministrom financií na pôde NBS. Uskutočnilo sa po výraznom poklese hodnoty koruny a našich neúspešných intervenciách a dohodli sme na ňom ďalší spoločný postup na stabilizovanie situácie a dokončenie procesu prijatia eura.

Celý proces zavedenia eura v Slovenskej republike sme zvládli vďaka vysokej profesionalite a angažovanosti všetkých zúčastnených kolegov a Európska komisia ho vyhodnotila ako jeden z najúspešnejších spomedzi krajín eurozóny.

Samozrejme, že zavedenie eura zmenilo úlohu Bankovej rady NBS. Stali sme sa súčasťou Eurosystemu a pravidelne sme sa zúčastňovali na zasadnutiach Rady guvernérov ECB. Boli to nové úlohy pre časť zamestnancov a úplne nová pozícia pre mňa. Bol to vstup do novej éry Národnej banky Slovenska.

Aj napriek problémom, ktoré vznikli v európskej a globálnej ekonomike v súvislosti s finančnou a dlhovou krízou som si stále istý, že vstup Slovenska do eurozóny našej ekonomike prospel a postupne sa naplnia všetky pozitíva, ktoré sme so zavedením eura očakávali.

Zavedenie eura bola najvýznamnejšia úloha toho obdobia, ale boli aj iné, ktoré výrazným spôsobom ovplyvnili činnosť a vývoj NBS. Spomenul by som napr. zlúčenie s Úradom pre finančný trh, začatie postupného zefektívňovania organizačnej štruktúry, personálny audit a viaceré iné. Opäť môžem len skonštatovať, že sme ich spoločnými silami zrealizovali na vysokej úrovni a vytvorili tým dobré podmienky na efektívne pôsobenie NBS v ďalšom období.

Preto je pre mňa potešením vracat sa spätne k tomuto obdobiu a rád a s hrdosťou si naň spomínam.

Ivan Šramko, guvernéra NBS v rokoch 2005 – 2009

Úvodom želim všetko najlepšie k jubileu! Gratulácia je krátka, koniec koncov ani história nie je príliš dlhá a aktuálna situácia si vyžaduje hlavne pohľad dopredu. Predsa však 20 rokov je už obdobie, ktoré umožňuje aj hodnotenie neskreslené bezprostrednou situáciou, jej problémami a výzvami. Hodnotenie, ktoré by malo byť objektívne a slúžiť pre budúce kroky, aby boli vykonané správnym smerom i tempom.

Domnievam sa, že osoba bývalého guvernéra nie je najvhodnejšia na objektívne posudzovanie opatrení vykonaných počas jeho funkčného obdobia. Predsa len samochvála je nám vlastnejšia ako samokritika a minulosť si zvykneme skôr idealizovať. A ešte ťažšie je niečo vybrať a označiť to za zlatý klinec, alebo na druhej strane za veľkú machuľu. Predsa však niekoľko viet k osobnému pocitu z výsledkov Národnej banky Slovenska.

Nech už je cieľ centrálnej banky definovaný v zákonoch tak alebo onak, výsledok jej činnosti sa prejavuje v konkrétnom živote jej finálnych klientov a tými nie sú ani banky, ani finančné inštitúcie, ani exportéri, ani importéri, ani zamestnávateľia a ani ich zamestnanci, ale stále a v konečnom dôsledku len obyčajní ľudia s rozmanitými ekonomickými aktivitami i spoločenským statusom. Preto je kľúčovou otázkou, či tento finálny klient pociťuje skôr spokojnosť alebo skôr

nespokojnosť so svojou situáciou a ako k tomu prispela „jeho“ centrálna banka. Hodnotenie býva realizované na rozličných úrovniach, od inflácie, vývoja devízového kurzu, bankového sektora až po čistotu obiehajúcich bankoviek. Samozrejme, nič proti takýmto hodnoteniam, ale osobne som presvedčený, že centrálna banka má významný dosah na kreovanie veľmi dôležitých podmienok určujúcich tvorbu ekonomických statkov, a preto jej hodnotenie by sa malo začínať pri ukazovateľoch hrubého domáceho produktu. A malo by byť základom akéhokoľvek ďalšieho hodnotenia, ktoré poukáže na parciálnu úspešnosť samotnej banky v tej-ktorej špecifickej oblasti.

V decembri 2013 Eurostat publikoval údaje o tvorbe HDP za rok 2011.¹ Podľa nich Slovenská republika v prepočte na obyvateľa dosiahla v parite kúpnej sily 73 % priemeru Európskej únie. Keďže východisková úroveň pred dvadsiatimi rokmi bola podstatne nižšia, dá sa jednoznačne konštatovať, že uplynulých 20 rokov bolo úspešných. Priaznivo vyznie aj porovnanie s podobnými krajinami, napríklad Česká republika dosiahla 80 % pri podstatne lepšej štartovacej pozícii.

Na tomto úspechu sa jednoznačne podieľala aj Národná banka Slovenska. A domnievam sa, že aj svojou činnosťou počas rokov, keď som v nej pôsobil. Robiť rebríček medzi jednotlivými činnosťami banky by mohlo byť neférové k bývalým kolegom. Veď odvtedy už uplynulo dosť rokov a relevantné informácie sa pomaly a iste z pamäte vytrácajú. Preto radšej poblahoželám všetkým zamestnancom banky, súčasným aj bývalým. A do budúcnosti si želám, aby sa takéto priaznivé hodnotenie o 20 rokov zopakovalo.

¹ Eurostat údaje o HDP doplnil údajmi o reálnej individuálnej spotrebe (AIC – Actual Individual Consumption) na účely lepšieho opísania situácie v oblasti tzv. hmotného blahobytu domácností. Podľa nich SR dosiahla 70 % priemeru EÚ (ČR 71 %).

Marián Jusko, guvernér NBS v rokoch 1999 – 2004

O d vzniku Slovenskej republiky, ako aj Národnej banky Slovenska uplynulo 20 rokov. Ak sa spätne pozriem na rok 1993 z pohľadu jej budovania, bolo to obdobie budovania novej centrálnej banky nového štátu v prostredí pokračujúcej transformácie socialistickej ekonomiky na trhovú ekonomiku.

Už samotný vznik Národnej banky Slovenska bol poznačený rôznymi názormi bývalého vedenia Štátnej banky česko-slovenskej a slovenskej vlády, čo vyústilo do vymenovania vládneho zmocnenca a výboru pre zriadenie Národnej banky Slovenska, ktorí postupne prevzali iniciatívu pri zakladaní novej centrálnej banky.

Prvá zaťažkávací skúška novej inštitúcie prišla tesne po rozdelení Česko-Slovenska vo forme zrušenia spoločnej meny a nutnosti vytvorenia novej meny s plnohodnotnou menovou politikou. Napriek počiatkovej nedôvere si nová slovenská mena pomerne rýchlo získala dôveru obyvateľstva a svojou stabilitou tak z inflač-

ného, ako aj kurzového hľadiska sa zaradila medzi najstabilnejšie postkomunistické meny. Menová politika Národnej banky Slovenska výrazne ovplyvnila stabilizáciu makroekonomického prostredia, čím sa vytvorili predpoklady na udržateľný rast ekonomiky nového štátu.

Ďalšie preverenie plnenia úloh mladej centrálnej banky súviselo so stabilizáciou bankového sektora, kde napriek podkapitalizácii bánk a finančným problémom viacerých bankových subjektov pôsobiacich na území Slovenskej republiky sa nám podarilo ochrániť depozitá obyvateľstva a udržať jeho dôveru v slovenský bankový sektor.

Národná banka Slovenska si postupne začala budovať dôveryhodnosť tak v domácom, ako aj v medzinárodnom prostredí. Názory a stanoviská banky si získavali rešpekt a jej špecialisti pôsobili v množstve procesov, súvisiacich s budovaním novej samostatnej ekonomiky. Za úspech považujem, že napriek pomerne širokému vplyvu si centrálna banka udržala politickú nezávislosť a transparentnosť, čo sa spätne odrazilo v raste jej dôveryhodnosti. V zahraničí banka postupne nadviazala vzťahy a zastupovanie Slovenskej republiky v MMF, SB, BIS, EBRD a ďalších nadnárodných inštitúciách, získala prvé ratingy od ratingových agentúr, čo sa odrazilo aj v dostupnosti finančných zdrojov na medzinárodných trhoch a v následnom budovaní devízových rezerv ako nevyhnutného predpokladu pre stabilitu postupne stále konvertibilnejšej meny.

Dalo by sa ešte spomenúť množstvo viac či menej významných udalostí z tohto obdobia, som však presvedčený, že základy, ktoré boli v tom čase položené, prispeli k dnešným úspechom Slovenska ako súčasti Európskej únie, patriaceho napriek množstvu problémov ku krajinám s fungujúcou trhovou ekonomikou a rastúcou životnou úrovňou obyvateľstva. Mnohé veci, ktoré dnes považujeme za samozrejmé, bolo v tom čase nutné riešiť s veľkým pracovným nasadením, za čo patrí vďaka mnohým dnešným aj bývalým zamestnancom Národnej banky Slovenska, ktorí sa na týchto procesoch pri budovaní nového štátu podieľali.

Vladimír Masár, guvernér NBS v rokoch 1993 – 1999

Spolupráca, súčinnosť a vzájomný rešpekt

Národná banka Slovenska vydala pri príležitosti 20. výročia svojho vzniku striebornú zberateľskú mincu s nominálnou hodnotou 10 eur. Na slávnostnej emisii mince spojenej so začatím jej predaja vystúpil s príhovorom aj podpredseda vlády a minister financií Slovenskej republiky Peter Kažimír.

Aj keď si možno mnohí z nás povedia, že 20 rokov činnosti inštitúcie nie je dlhá doba, jej história môže byť napriek tomu veľmi bohatá. A dovoľím si povedať, že v prípade Národnej banky Slovenska to tak aj je. Dve významné oblasti, ktoré mala centrálna banka vo svojej pôsobnosti od svojho vzniku – menová politika a bankový dohľad, boli sprevádzané takpovediac „turbulentnými“ obdobiami už od roku 1993.

Riešenie takých problémov, akými boli devalvácia meny v júli 1993, zavedenie plávajúceho kurzu v roku 1998 či nútené správy v časti komerčného sektora až po odobratie licencií niektorým bankám na prelome storočí, ako aj reštrukturalizácia najväčších bánk – to všetko musela Národná banka Slovenska riešiť za pochodu a s minimálnymi historickými skúsenosťami. Sú to skutočnosti, ktoré centrálna banka zvládla a ktoré svedčia o vysokej profesionalite vedenia, ale aj všetkých jej zamestnancov. Nemenej významným faktom je aj to, že Národná banka Slovenska si za celú dobu svojej existencie zachovala punc nezávislosti.

Za to, že dnes máme ako domácu menu euro, patrí určite veľká vďaka aj Národnej banke Slovenska. V úzkej spolupráci s ministerstvom financií sa výraznou mierou podieľala počas celej prípravnej, prechodovej, ale aj nábehovej fázy na zavedenie eura. Všetky tieto udalosti vyzdvihovali nielen prácu banky, ale posúvali aj našu ekonomiku dopredu, za čo patrí vďaka všetkým zamestnancom banky za celé toto obdobie.

Synonymom vzťahu medzi Národnou bankou Slovenska a Ministerstvom financií SR je spolupráca, súčinnosť a vzájomný rešpekt, a to nie je vo svete také samozrejmé.

Dnes, pri príležitosti prvého dňa predaja striebornej zberateľskej mince nominálnej hodnoty

10 eur s motívom „Národná banka Slovenska – 20. výročie vzniku“ chcem podotknúť, že presne také isté obdobie, teda 20 rokov, trvá aj spolupráca medzi Národnou bankou Slovenska a Mincovňou Kremnica, kde si ministerstvo financií plní úlohu zakladateľa tohto podniku. Za toto obdobie vyrobila mincovňa pre národnú banku takmer 2 miliardy 40 miliónov obehových mincí.

Žijeme v období, keď na európskej, celoštátnej či firemnej úrovni prevládajú predovšetkým negatívne informácie. Nedá mi, aby som ako minister financií nespomenul aj jeden veľmi pozitívny príklad v našej ekonomike a tým je práve Mincovňa Kremnica.

Napriek očakávanej ťažkej ekonomickej situácii v mnohých slovenských firmách v roku 2013 je mincovňa príkladom podniku, ktorý má už na začiatku kalendárneho roka zabezpečenú náplň výroby obehových mincí na celý tento rok a čiastočne už aj na budúci rok. Úspešne ukončila zákazky pre Argentínu a Moldavsko, pred dokončením je Slovinsko. Získané zákazky pre Guatemalu, Tunisko, Bangladéš a Nikaraguu v podobe 10 druhov mincí v celkovom množstve 940 mil. ks predstavujú základ výrobné náplne na tento rok, ktorá sa navyše v prípade zákazky pre Bangladéš presunie čiastočne aj do roku 2014. Táto skutočnosť predznamenáva, že mincovňa má pred sebou ďalší úspešný rok. A to je ešte len začiatok roka a mincovňa netrpezlivo očakáva vyhodnotenie tendra na Srí Lanke, kde sa vytrvalo už po štvrtýkrát za posledných niekoľko rokov pokúša prelomiť monopolné postavenie Britskej kráľovskej mincovne a získať zákazku aspoň na časť z dopytovaných druhov mincí. Podľa slov riaditeľa kremnickej mincovne má tento ich štvrtý pokus zatiaľ najväčšiu šancu na úspech, čo by v prípade potvrdenia tohto predpokladu mohlo znamenať získanie ďalšej veľmi zaujímavej zákazky na najbližšie 3 roky. Ale aj bez potvrdenia tohto výsledku by Mincovňa Kremnica mohla byť vzorovým príkladom pre ďalšie slovenské podniky, že i v tejto neľahkej dobe sa dá úspešne presadiť na svetových trhoch a zabezpečiť tak prácu nielen pre svojich kmeňových zamestnancov, ale aj vytvoriť nové dočasné pracovné miesta na zabezpečenie chodu trojzmennej prevádzky po väčšiu časť roka.

Želám vám všetkým, ale aj sebe, aby sme počas tohto roka 2013 mohli čo najčastejšie prichádzať aj s takýmito pozitívnymi informáciami.

Strieborná zberateľská minca k 20. výročiu vzniku Národnej banky Slovenska

V týchto dňoch si pripomíname nielen dvadsiate výročie vzniku samostatnej Slovenskej republiky, ale i dvadsiate výročie Národnej banky Slovenska, ktorá vznikla po rozdelení Česko-Slovenska ako centrálna banka Slovenskej republiky 1. januára 1993. Počas svojej 20-ročnej histórie zohrávala Národná banka Slovenska významnú úlohu vo všetkých zásadných menových a hospodárskych udalostiach krajiny a podieľala sa na formovaní jej dnešného postavenia v spoločnosti ďalších šestnástich štátov eurozóny.

Realizovaná zberateľská eurominca – averz: PhDr. Kliment Mitura, reverz: Mgr. art. Roman Lugár

Už na začiatku svojej existencie sa Národná banka Slovenska usilovala o zabezpečenie stability novej slovenskej meny a špecifickú úlohu už dvadsať rokov zohráva pri emisii nových bankoviek a mincí. Rýchla menová odluka znamenala, že výmena peňazí sa uskutočnila v rekordne krátkom čase štyroch dní. Pripomeňme si, že v krátkom čase bolo okolkovaných a následne daných do obehu 76 miliónov kusov bankoviek, ktoré mala v tom čase vo svojich zásobách. Následná príprava a tlač nových slovenských bankoviek trvala len niekoľko mesiacov, hoci v štandardných podmienkach sú na ich realizáciu potrebné roky. Prvá slovenská minca v nominálnej hodnote 10Sk bola daná do obehu už 8. februára 1993, v prvý deň po ukončení menovej odluky, a prvá slovenská bankovka v nominálnej hodnote 50Sk bola emitovaná 30. augusta 1993. Do konca roku boli dané do obehu všetky korunové mince a päť nominálnych hodnôt bankoviek, ktoré boli v roku 1995 doplnené bankovkami v hodnote 200Sk a 5000Sk.

Národná banka Slovenska zohrávala dôležitú úlohu aj pri zavedení novej eurovej meny, od 1. januára 2009. Už niekoľko rokov predtým sa podie-

ľala na plnení ekonomických a právnych kritérií potrebných na jej prijatie, pripravovala slovenské eurové mince a poskytovala informácie a podporu nielen bankám a podnikateľom, ale pripravila rozsiahlu informačnú kampaň aj pre verejnosť. Aby bol prechod slovenskej koruny na novú menu plynulý, zabezpečila 188 miliónov kusov bankoviek a 500 miliónov kusov mincí. Počas 16 dní duálneho obehu bola uskutočnená výmena slovenských korún za eurá v hodnote 325 miliónov eur.

Za uplynulých dvadsať rokov však centrálna banka prostredníctvom pamätných a zberateľských mincí z drahých kovov pripomínala aj významné historické udalosti a osobnosti známe z dejín Slovenska, prírodné krásy našej vlasti, lokality zapísané do svetového kultúrneho dedičstva, ale i mnohé ďalšie motívy. Za toto obdobie bolo vydaných viac ako 90 rôznych zberateľských mincí, z ktorých viaceré sú dnes vzácne a medzi zberateľmi vyhľadávané. O motívoch nových mincí a bankoviek vás na stránkach nášho časopisu pravidelne informujeme už od roku 1993.

Príprava novej striebornej zberateľskej euromince, ktorú Národná banka Slovenska vydala

*Znížená 1. cena
Mária Poldaufová*

*Znížená 2. cena
Mgr. art. Roman Lugár*

pri príležitosti dvadsiateho výročia svojho vzniku nebola jednoduchá, pretože o konečnej podobe mince rozhodla Banková rada NBS až na druhý raz, keďže prvá súťaž na jej výtvarný návrh nebola úspešná.

Do verejnej anonymnej súťaže vyhlásenej v novembri 2011 bolo predložených trinásť návrhov. Komisia na posudzovanie výtvarných návrhov slovenských eurových mincí však pri hodnotení súťažných návrhov v decembri 2011 skonštatovala, že žiadny z návrhov nenaplnil požiadavky po obsahovej ani po výtvarnej stránke tak, aby mohol byť niektorý z nich odporučený na realizáciu. Z uvedeného dôvodu neboli v súťaži udelené žiadne ceny a na výtvarný návrh striebornej zberateľskej mince bola vyhlásená v marci 2012 opakovaná verejná súťaž, do ktorej boli vyzvaní autori štyroch najlepšie hodnotených návrhov z prvej súťaže – Mária Poldaufová, Mgr. art. Roman Lugár, PhDr. Kliment Mitura a Štefan Novotný. Na opakovanej súťaži sa však mohli zúčastniť aj ďalší záujemcovia.

Do opakovanej súťaže sa prihlásili ôsmi autori s desiatimi výtvarnými prácami. Súťažné návrhy posúdila odborná komisia v máji minulého roka. Pretože uvedená zberateľská minca je venovaná vzniku Národnej banky Slovenska, nebol na zasadnutie komisie prizvaný žiadny odborný poradca a k predloženým návrhom vyjadrila svoje stanovisko Banková rada NBS. Komisia na posudzovanie výtvarných návrhov odporučila na realizáciu a na udelenie prvej ceny návrh Márie Poldaufovej, druhú cenu odporučila udeliť Mgr. art. Romanovi Lugárovi a tretiu cenu Štefanovi Novotnému.

Banková rada NBS posúdila súťažné návrhy a pri výbere najvhodnejšieho motívu na realizáciu mince vzala do úvahy najmä tie, ktoré najlepšie vystihovali skutočnosť, že Národná banka Slovenska je národnou inštitúciou – centrálnou bankou Slovenskej republiky a Slovenská republika sa ako jeden z členských štátov Európskej únie úspešne začlenila do európskeho a svetového kontextu. Po prerokovaní výsledkov súťaže v Bankovej rade NBS guvernér NBS využil svoje právo vyplývajúce z podmienok verejnej anonymnej súťaže, ktoré mu umožňuje ukončiť súťaž iným spôsobom, ako odporučila odborná komisia, ktorá je jeho poradným orgánom.

Guvernér NBS na základe uvedených dôvodov a splnomocnenia od Bankovej rady NBS rozhodol o realizácii mince podľa výtvarných návrhov dvoch autorov, ktorých návrhy averznej a reverznej strany najlepšie vystihovali spomenuté kritériá.

Na realizáciu averznej strany zberateľskej mince k 20. výročiu vzniku Národnej banky Slovenska bol vybraný návrh PhDr. Klimenta Mituru, ktorému bola udelená zvláštna – štvrtá cena. Návrh jeho averzu oslovil Bankovú radu NBS kvalitným a výstižným stvárnením témy, vyjadrením začlenenia Slovenskej republiky do EÚ, významu spoločnej eurovej meny, ako aj postavenia, významu a pozície Národnej banky Slovenska ako jednej z centrálnych bánk Eurosystému. Pretože motív reverzu mince však danú tému dostatočne nevystihoval, na realizáciu tejto strany mince bol schválený návrh Mgr. art. Romana Lugára, ktorému bola v súťaži udelená znížená druhá cena. Na reverznej strane autor vytvoril kompozíciu z mince Biatic, ktorá je

Znížená 3. cena
Štefan Novotný

4. cena
PhDr. Kliment Mitura

súčasťou loga Národnej banky Slovenska, a dvojkríža s výraznou dekoráciou na pozadí. Na averze súťažného návrhu je hlavným motívom znak eura v spojení so štátnym znakom Slovenskej republiky, ktorý autor umiestnil na pozadí trikolóry.

V opakovanej súťaži bola udelená znížená prvá cena Márii Poldaufovej, ktorej návrh zaujal odbornú komisiu výtvarne čisto spracovaným námetom a dizajnérsky výborne zvládnutou štylizáciou písma v skratke názvu Národnej banky Slovenska v prepojení s motívom Bratislavského hradu na averze. Na návrhu reverznej strany mince dominuje symbol eura a začlenenie Národnej banky Slovenska do európskeho kontextu zvyrazňuje použitý motív hviezd a do svetového kontextu motív zemegule. Národný kontext inštitúcie symbolizuje štylizovaný štátny znak a list lipy. Aj keď sa tento návrh nepoužil na razbu striebornej zberateľskej mince, Národná banka Slovenska po dohode s autorkou použila upravený návrh na razbu žetónu, ktorý je súčasťou súboru slovenských obehových mincí s letopočtom razby 2013 a v jubilejnom roku sa bude využívať aj v grafickej podobe. Žetón si NBS nechala vyraziť na reprezentačné účely pri príležitosti 20. výročia svojho vzniku.

Zníženú tretiu cenu získal návrh Štefana Novotného. Kruhovú kompozíciu averzu návrhu obsahuje množstvo prvkov, ruky znázorňujúce obeh peňazí, symboly umenia a architektúru s centrálnym umiestneným štátnym znakom Slovenskej republiky. Reverznej strane dominuje voľne poňatý motív Biatecu ako symbolu Národnej banky Slovenska s naznačenou zemeguľou na pozadí.

Strieborná zberateľská minca má nominálnu hodnotu 10 eur, jej priemer je 34 mm a hmotnosť 18 gramov. Minca je vyrazená zo zliatiny 900 dielov striebra a 100 dielov medi. Na hrane mince je nápis do hĺbky NBS – CENTRÁLNA BANKA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. V poradí sedemnástu zberateľskú mincu, ktorú vydala Národná banka Slovenska v eurovej mene 11. januára 2013, vyrazila Mincovňa Kremnica, š. p., v počte 4 100 kusov v bežnom vyhotovení a 9 150 kusov vo vyhotovení „proof“.

Na slávnostnej emisii mince spojenej so začatím jej predaja sa zúčastnili podpredseda vlády Slovenskej republiky a minister financií Peter Kažimír, guvernér Národnej banky Slovenska Jozef Makúch, riaditeľ Mincovne Kremnica, š. p., Vlastimil Kalinec a obaja autori výtvarného návrhu.

Text a fotografie: Ing. Štefan Fröhlich

SEPA – budúcnosť v oblasti bezhotovostných platieb

Ing. Miroslava Kotasová
Národná banka Slovenska

Jednotná oblasť platieb v eurách (Single Euro Payments Area – SEPA) je iniciatíva v oblasti platobnej integrácie, ktorá umožní spotrebiteľom, podnikom a organizáciám verejnej správy vykonávať bezhotovostné platby v eurách v celom SEPA priestore z jedného účtu umiestneného kdekoľvek v tejto oblasti pomocou jednotného súboru platobných nástrojov rovnako ľahko, efektívne a bezpečne ako v súčasnosti pri platbách v domácom kontexte. Základnými SEPA platobnými schémami sú SEPA úhrada, SEPA inkaso a spoločný rámec pre platobné karty. SEPA platobné schémy vytvorila Európska platobná rada (European Payment Council), ktorá je rozhodovacím a koordinačným subjektom európskej bankovej komunity vo vzťahu k platobným službám.

Legislatívnym rámcom projektu SEPA je nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 260/2012, ktorým sa ustanovujú technické a obchodné požiadavky na úhrady a inkasá v eurách a ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 924/2009 (ďalej len „SEPA nariadenie“). SEPA nariadenie, ktoré vstúpilo do platnosti 31. marca 2012, má zásadný vplyv tak na poskytovateľov, ako aj na používateľov platobných služieb v rámci krajín Európskeho hospodárskeho priestoru (EHP) pozostávajúceho z 27 krajín Európskej únie, Islandu, Lichtenštajnska a Nórska. Monako a Švajčiarsko sú tiež súčasťou SEPA, budú rešpektovať pravidlá SEPA platobných schém, avšak SEPA nariadenie nie je pre ne záväzné. Legislatívnu oporu projektu SEPA zároveň vytvára smernica o platobných službách (Payment Services Directive), ktorá bola transponovaná do zákona č. 492/2009 Z. z. o platobných službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Medzi kľúčové princípy SEPA nariadenia patrí splnenie nasledujúcich požiadaviek:

- najneskôr od 1. februára 2014 zavedenie SEPA platobných schém pre úhrady a inkasá, ktoré nahradia súčasné domáce platobné nástroje,
- používanie medzinárodného čísla účtu IBAN namiesto domáceho formátu (BBAN) ako hlavného identifikátora účtu pre SEPA úhrady a SEPA inkasá,
- využívanie formátu správ založeného na norme ISO 20022 XML v medzibankovom priestore a pre používateľov platobných služieb v komunikácii s poskytovateľom platobných služieb, ktorí nie sú spotrebiteľmi alebo mikropodnikmi a ktorí prijímajú alebo zasielajú platobné transakcie v súboroch,
- postupné odstránenie požiadavky pre používateľa platobných služieb – platiteľa alebo príjemcu – poskytnúť BIC pri iniciácii platobnej transakcie,
- dosiahnuteľnosť poskytovateľa platobných služieb pre SEPA úhrady a SEPA inkasá,
- technickú interoperabilitu medzi platobnými systémami použitím noriem vyvinutých subjektami

tami tvorby medzinárodných alebo európskych noriem,

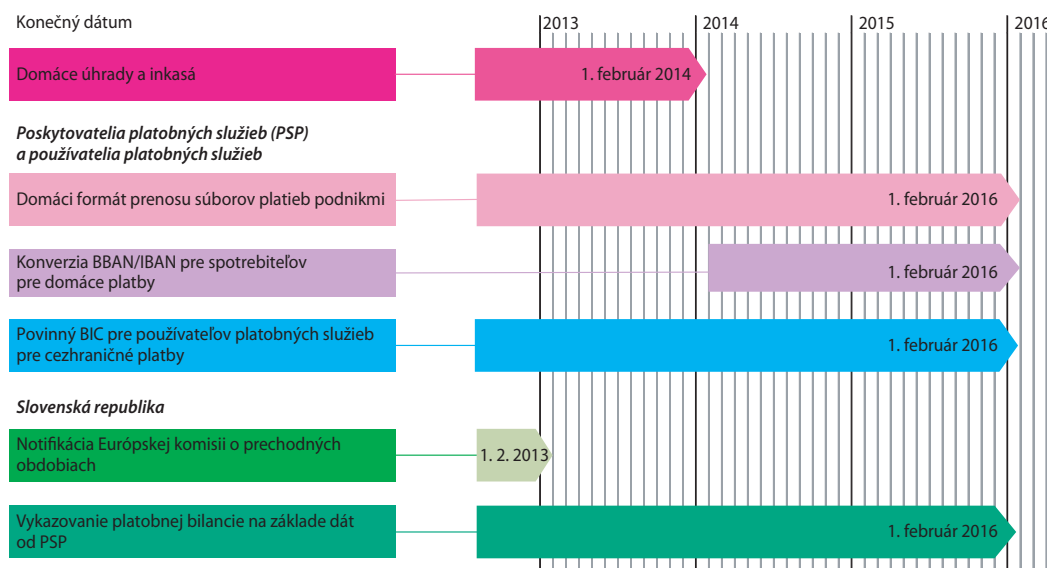
- dodatočné ochranné opatrenia pre spotrebiteľov v súvislosti so SEPA inkasom,
- rozšírenie rovnosti poplatkov uvedených v nariadení (ES) 924/2009 pre úhrady a inkasá na platobné transakcie v sume nad 50 000 eur,
- zmena v spôsobe získavania dát potrebných na účely vykazovania štatistiky platobnej bilancie (v súčasnosti sa získavajú z platobných transakcií, v budúcnosti prechod na priame vykazovanie) najneskôr od 1. februára 2016.

SEPA nariadenie sa nevzťahuje na:

- platby, ak platobný účet platiteľa alebo príjemcu vedie poskytovateľ platobných služieb mimo EHP alebo obidva platobné účty sa nachádzajú mimo EHP,
- platobné transakcie vykonávané medzi poskytovateľmi a v rámci poskytovateľov platobných služieb (vrátane ich pobočiek) na vlastný účet,
- platobné transakcie spracovávané a vyrovnávané prostredníctvom platobných systémov platieb vysokej hodnoty v mene euro (TARGET2),
- poukazovanie peňazí (*money remittance*),
- transakcie elektronických peňazí a platby prostredníctvom kariet, telekomunikácií, mobilných telefónov alebo digitálnych zariadení, pokiaľ nevedú k úhrade alebo inkasu cez platobný účet.

SEPA PLATOBNÉ NÁSTROJE

Najrozšírenejším SEPA platobným nástrojom je SEPA úhrada, ktorá predstavuje platbu v eurách v rámci SEPA priestoru s pripísaním na účet príjemcu najneskôr nasledujúci pracovný deň po prijatí platobného príkazu. Ako identifikátor účtu musí byť použitý IBAN a v prípade cezhraničnej platby do 1. februára 2016 aj BIC. Používateľ platobných služieb zároveň musí poskytnúť údaje v rozsahu uvedenom v článku 5 a v prílohe SEPA nariadenia. Platbu môže sprevádzať text v rozsahu až 140 znakov a k dispozícii je komplexný súbor pravidiel pre odmietnutie a vrátenie platby.

Prehľad konečných termínov stanovených SEPA nariadením

Zdroj: Upravené autorkou na základe príručky „A guide to the SEPA migration end-date regulation“. EBA.

SEPA inkaso je inkaso v eurách v rámci SEPA priestoru so štandardizovanými podmienkami na vykonávanie inkasa (opakovaného aj jednorazového). V súvislosti so SEPA inkasom platobný príkaz predkladá príjemcu inkasnej platby svojmu poskytovateľovi platobných služieb na základe predchádzajúceho súhlasu, ktorý bol daný platiteľom. Príkaz na inkaso má banka príjemcu zaslať najneskôr 5 pracovných dní pred dátumom splatnosti v prípade prvého alebo jednorazového inkasa a najneskôr dva pracovné dni v prípade nasledujúcich opakovaných inkas. Ako identifikátory sa používa IBAN a v prípade cezhraničnej platby do 1. februára 2016 aj BIC. Používateľ platobných služieb zároveň musí poskytnúť údaje v rozsahu uvedenom v článku 5 a v prílohe SEPA nariadenia. Povinnou náležitosťou SEPA inkasných správ bude tiež identifikátor príjemcu CID, t. j. číslo, pridelené príjemcovi inkasa – právnickej alebo fyzickej osobe. Toto jedinečné číslo sa prideli príjemcovi inkasa na základe jeho žiadosti predloženej poskytovateľovi platobných služieb príjemcu. Zároveň je dôležité, že podľa článku 7 SEPA nariadenia zostávajú v platnosti existujúce mandáty, predstavujúce súhlasy na inkaso platné do 1. februára 2014. Podrobný súpis pravidiel pre SEPA úhrady a SEPA inkasá obsahujú dokumenty SEPA Credit Transfer Rulebook a SEPA Direct Debit Rulebook, ktoré sú k dispozícii na stránke Európskej platobnej rady (<http://www.europeanpaymentscouncil.eu/>).

V prípade platobných kariet sa zmeny týkajú rovnako debetných, ako aj kreditných kariet. Držitelia platobných kariet môžu platiť alebo vyberať hotovosť tou istou platobnou kartou v Slovenskej republike a vo všetkých krajinách SEPA. Platobné karty sú štandardizované, všeobecne akceptované so zvýšenými bezpečnostnými prvkami súvisiacimi s implementáciou EMV čipovej technológie a autentifikáciou PIN kódom.

Členské štáty Európskej únie majú podľa článku 16 SEPA nariadenia možnosť predĺžiť termín splnenia určitých ustanovení o dva roky. V súlade s ustanoveniami SEPA nariadenia a s ohľadom na prijaté prechodné obdobia používateľom platobných služieb v Slovenskej republike vyplývajú nasledujúce povinnosti:

Používateľ platobných služieb, ktorý je spotrebiteľom, je povinný:

- najneskôr od 1. februára 2016 uvádzať v komunikácii so svojím poskytovateľom platobných služieb číslo účtu vo formáte IBAN, a to v prípade domácich aj cezhraničných platobných transakcií. Od 1. februára 2014 do 1. februára 2016 budú poskytovatelia platobných služieb ponúkať BBAN-IBAN konverzné služby pre domáce platobné transakcie bezplatne;
- uvádzať swiftový kód BIC pri cezhraničných platobných transakciách do 1. februára 2016. Od tohto termínu nebude poskytovateľ platobných služieb vyžadovať BIC v rámci SEPA priestoru.

Harmonogram na obrázku hore poskytuje prehľad konečných termínov stanovených SEPA nariadením pre používanie domácich platobných nástrojov a štandardov v Slovenskej republike.

SEPA prináša spotrebiteľom množstvo výhod, keďže stále rastúci počet ľudí v Európe žije alebo pracuje mimo svojej domovskej krajiny alebo uskutočňuje pravidelné platby do zahraničia. V prípade inkasa ani nebolo možné použiť tento nástroj cezhranične. Spotrebiteľia budú môcť vykonávať všetky SEPA platby z jedného bankového účtu, pričom tieto platby kdekoľvek v oblasti SEPA budú rovnako jednoduché ako domáce platby. Ako príklad možno uviesť platenie nájomného pre deti študujúce v zahraničí alebo platenie za služby poskytované európskymi spoločnosťami (napr. telekomunikačné služby alebo poistenie). Garantované sú lehoty vykonávania platieb a vrátenie neúspešných platieb. Je predpoklad, že v sú-

vislosti so všeobecnou akceptáciou platobných kariet sa zníži potreba vykonávať platby v hotovosti, napríklad pri cestovaní. Nové štandardy súčasne pomáhajú zvyšovať zákaznícku bezpečnosť a ochranu.

Používateľ platobných služieb, ktorý nie je spotrebiteľom (malé a stredné podniky, korporácie, organizácie verejnej správy), je povinný:

- a) najneskôr od 1. februára 2014 uvádzať v komunikácii so svojím poskytovateľom platobných služieb číslo účtu vo formáte IBAN, a to v prípade domácich aj cezhraničných platobných transakcií,
- b) uvádzať swiftový kód BIC pri cezhraničných platobných transakciách do 1. februára 2016. Od tohto termínu nebude poskytovateľ platobných služieb vyžadovať BIC v rámci SEPA priestoru,
- c) prijať opatrenia na používanie štandardov správ ISO 2002 XML v súboroch platobných transakcií v komunikácii s poskytovateľom platobných služieb najneskôr od 1. februára 2016. Do uvedeného termínu môžu byť zo strany poskytovateľa platobných služieb realizované pre túto povinnosť služby konverzie.

Mikropodniky odosielať alebo prijímať súbory platieb nie sú povinné používať formáty správ na základe normy ISO 2002 XML.

Zavádzanie inovatívnych a konkurencieschopných SEPA platobných služieb predstavuje nárast efektivity pre podniky a orgány verejnej správy. Spoločné štandardy, rýchlejšie zúčtovanie a zjednodušené spracovanie vedie k zlepšeniu cash flow, zníženiu nákladov a uľahčuje prístup na nové trhy. Zavedenie SEPA štandardov zároveň prináša ďalšie výhody, z ktorých možno spomenúť nasledujúce:

- SEPA umožní organizáciám znížiť počet bankových účtov, a teoreticky vykonávať konsolidáciu platieb a riadenie likvidity na jednom mieste,
- platobné transakcie sa zjednodušia, pretože všetky prichádzajúce a odchádzajúce platby budú v rovnakom formáte,
- zvýšenie počtu elektronických transakcií zjednoduší procesy back office a zníži náklady a riziká manipulácie s hotovosťou.

Pre zabezpečenie harmonizácie so SEPA nariadením Európska platobná rada odporúča organizáciám analyzovať vplyv SEPA na ich prevádzkové modely, pričom skúsenosti v tejto oblasti preukazujú, že prechod na SEPA technické normy je prospešný, ale vyžaduje starostlivé plánovanie. V príprave konverzie na IBAN sa odporúča preskúmať fakturácie a účtovné postupy, prispôsobiť všetky systémy, ktoré pracujú na základe čísiel účtov, stanoviť štandardné postupy pre cezhraničné platby, pridať chýbajúce IBAN a BIC kódy a zabez-

pečiť ľahko prístupné informácie o IBAN a BIC pre obchodných partnerov a zákazníkov.

Poskytovatelia platobných služieb, predovšetkým finančné inštitúcie, budú musieť vykonať potrebné prípravy pre zabezpečenie compatibility ich vnútorných procesov a procesov zahŕňajúcich ich zákazníkov so SEPA nariadením. Poskytovatelia platobných služieb by mali informovať svojich zákazníkov o nahradení BBAN medzinárodným formátom čísla účtu IBAN jasným a komplexným spôsobom.

Z hľadiska technických požiadaviek budú poskytovatelia platobných služieb povinní splniť predovšetkým nasledujúce pravidlá:

- v medzibankovom priestore bude poskytovateľ platobných služieb musieť zasielať a prijímať domáce aj cezhraničné SEPA úhrady a SEPA inkasá vo formátoch správ so štandardom ISO 2002 XML. V komunikácii s používateľmi platobných služieb môžu poskytovatelia platobných služieb do 1. februára 2016 realizovať služby konverzie, pričom je dôležité uviesť, že poskytovatelia platobných služieb musia byť pripravení na odosielanie a prijímanie ISO 2002 XML správ od 1. februára 2014. Dôvodom je, že poskytovateľ platobných služieb je povinný odosielať a prijímať platby v nových formátoch správ od tohto dátumu, ak si to používateľ platobných služieb výslovne vyžiada;
- poskytovatelia platobných služieb budú musieť zabezpečiť, aby platobné transakcie boli plne automatizované bez potreby manuálnej intervencie, pokiaľ sú požadované údaje k dispozícii v elektronickej forme. Rovnaké pravidlo platí aj pre spracovanie výnimiek, kedykoľvek je to možné;
- SEPA nariadenie vymedzuje povinné dátové prvky, ktoré majú byť odoslané pozdĺž celého reťazca platby. Všetky povinné dátové prvky vrátane až 140 možných znakov v informácii k platbe budú musieť byť odovzdané v plnom rozsahu a bez zmeny;
- nastavovanie minimálnej sumy platobnej transakcie nie je povolené, maximálna suma platobnej transakcie v rámci SEPA schém je limitovaná hranicou 999 999 999,99 eur.

Harmonizácia v rámci SEPA prináša výhody poskytovateľom platobných služieb zo strednodobého až dlhodobého hľadiska. Poskytovatelia platobných služieb budú mať možnosť rozvíjať inovatívne produkty, vstúpiť na nové trhy a získať nových zákazníkov, rovnako zvýšiť efektivitu back office procesov. Jednotný súbor pravidiel, otvorený prístup na európsky trh, dosiahnuteľnosť, transparentnosť a interoperabilita budú prínosmi pre zvýšenie efektivity a konkurencieschopnosti trhu.

K niektorým otvoreným otázkam jednotného mechanizmu dohľadu v EÚ

Vladimír Dvořáček, Júlia Čillíková, Peter Pénzeš
Národná banka Slovenska

1 Čillíková, J. Pénzeš, P.: Banková únia a jednotný mechanizmus dohľadu, Biatick č. 8/2012. Dostupné na: http://www.nbs.sk/_img/Docs-ments/_PUBLIK_NBS_FSR/Biatick/Rok2012/8-2012/02_biatick12-8_cillikova-penzes.pdf.

2 Návrh nariadenia Rady, ktorým sa Európskej centrálnej banke udeľujú osobitné úlohy, pokiaľ ide o politiky týkajúce sa prudenciálneho dohľadu nad úverovými inštitúciami, /* COM/2012/0511 final – 2012/0242 (CNS) */.

3 Mandát Európskej komisie vyplýva zo záverov Európskej rady zo dňa 28. – 29. júna 2012. Dostupné na: <http://www.consilium.europa.eu/press/press-releases/latest-press-releases/newsroomloaddocument?id=&lang=en&directory=SK/ec/&fileName=131403.pdf>. Vyhlásenie zo samitu Eurozóny, dostupné na: <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/NewsWord/SK/ec/131377.doc>.

4 EURÓPSKA RADA, 13. a 14. decembra 2012 – ZÁVERY, 14/12/2012 Nr.: EUCO 205/12. Dostupné na: <http://www.consilium.europa.eu/press/press-releases/latest-press-releases/newsroomloaddocument?id=&lang=en&directory=SK/ec/&fileName=134362.pdf>.

5 Pri charakterizovaní zmien oproti pôvodnému návrhu vychádzame predovšetkým z oficiálnych dokumentov sprístupnených na stránke Európskej komisie, záverov Európskej Rady a ECOFIN-u, ako aj informácií zverejnených v odbornej tlači.

6 Opinion of the European central bank of 27 November 2012 on a proposal for a Council regulation conferring specific tasks on the European Central Bank concerning policies relating to the prudential supervision of credit institutions and a proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council amending Regulation (EU) No 1093/2010 establishing a European Supervisory Authority (European Banking Authority) (CON/2012/96), dostupné na http://www.ecb.int/ecb/legal/pdf/en_con_2012_96_f.pdf. Zobrazené dňa 9. 1. 2013.

7 Opinion of the European central bank of 27 November 2012 on a proposal for a Council regulation conferring specific tasks on the European Central Bank concerning policies relating to the prudential supervision of credit institutions and a proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council amending Regulation (EU) No 1093/2010 establishing a European Supervisory Authority (European Banking Authority) (CON/2012/96), dostupné na http://www.ecb.int/ecb/legal/pdf/en_con_2012_96_f.pdf. Zobrazené dňa 9. 1. 2013.

Koncom minulého roka sme sa na stránkach časopisu Biatick¹ venovali predstaveniu návrhu na vytvorenie jednotného mechanizmu dohľadu ako jedného z pilierov bankovej únie. V decembri 2012 bola na rokovaníach Európskej rady dosiahnutá politická zhoda na kľúčových prvkoch reformy dohľadu. Finančný trh na dohodu zareagoval priaznivo, prijal ju ako prejav jednoty a akcieschopnosti členských štátov Európskej únie spoločne postupovať proti kríze. Tento príspevok rozoberá súčasný stav návrhu na vytvorenie jednotného mechanizmu dohľadu a poukazuje na niektoré otvorené otázky, ktoré bude potrebné v ďalších rokovaníach vyriešiť.

PROGRES V ARCHITEKTÚRE JEDNOTNÉHO MECHANIZMU DOHĽADU

V septembri 2012 Európska komisia zverejnila návrh nariadenia² (nariadenie o jednotnom mechanizme dohľadu), ktorým sa vytvára jednotný mechanizmus dohľadu.³ Do polovice decembra 2012 prebiehali rokovania na technickej úrovni v rámci ad hoc pracovnej skupiny Rady EÚ pre bankovú úniu. Národná banka Slovenska a Ministerstvo financií SR boli prostredníctvom Stáleho zastúpenia SR pri EÚ súčasťou tohto procesu a aktívne do neho prispievali. Na základe rokovaní bol pôvodný návrh Komisie v niektorých dôležitých bodoch zmenený. Tieto zmeny boli potvrdené ministrami financií EÚ na rokovaní ECOFIN-u dňa 12. 12. 2012 a lídrami krajín EÚ na summite Európskej rady o deň neskôr.⁴

Najvýznamnejším posunom⁵ oproti septembrovému návrhu je odloženie implementácie jednotného mechanizmu dohľadu z pôvodného termínu 1. januára 2014 na 1. marca 2014 a spresnenie okruhu bánk, ktoré budú spadať do jej osobnej pôsobnosti. Európska centrálna banka má začať vykonávať dohľad v plnom rozsahu najskôr od 1. marca 2014, prípadne do 12 mesiacov od nadobudnutia účinnosti nariadenia o jednotnom mechanizme dohľadu podľa toho, ktorý z týchto dátumov bude neskorší. Pokiaľ ECB nebude pripravená na vykonávanie úloh, môže sama určiť neskorší dátum začatia vykonávania dohľadových kompetencií. Tento harmonogram nemá platiť pre banky, ktoré by získali pomoc z Európskeho stabilizačného mechanizmu (ESM). Keďže by im boli poskytnuté prostriedky zo spoločného fondu zriadeného členmi eurozóny, lídri krajín EÚ súhlasili, že v prípade týchto bánk by dohľad mal prejsť na európsku úroveň po nadobudnutí účinnosti nariadenia o jednotnom mechanizme dohľadu hneď, ako o to ESM požiada.

Pokiaľ ide o rozsah bánk, nad ktorými má ECB prevziať dohľad, má ísť o všetky významné banko-

vé skupiny (materská spoločnosť a všetky dcérske spoločnosti) v štátoch, ktoré budú participovať na jednotnom mechanizme dohľadu. Zároveň by ECB mala v každej krajine dohliadať najmenej na tri najvýznamnejšie banky. Pôvodne sa v návrhu explicitne uvádzalo, že ECB v niekoľkých krokoch prevezme dohľad nad všetkými bankami v eurozóne.

Napokon, dôležitou zmenou v architektúre jednotného mechanizmu dohľadu je aj upravenie makroprudenciálnej pôsobnosti ECB. V septembrovom návrhu Komisie sa totiž počítalo s tým, že do Frankfurtu sa preniesie dohľad na obozretným podnikaním bánk (dohľad na mikroúrovni) aj dohľad na makroúrovni. S touto myšlienkou nesúhlasili mnohé členské štáty, keď poukazovali na previazanosť „makrodohľadu“ s ekonomickými cyklami na národnej úrovni, ktoré sa líšia navzájom medzi krajinami EÚ. K tejto otázke zaujala podobný postoj aj ECB vo svojom stanovisku⁶ k nariadeniu o jednotnom mechanizme dohľadu, keď uznala, že zodpovednosť za finančnú stabilitu je na národnej úrovni, kde príslušné orgány disponujú detailnejším poznaním domácej ekonomiky a finančného systému⁷. Mali by si preto zachovať dostatočné nástroje na riešenie rizík ohrozujúcich finančnú stabilitu krajiny. ECB by však takisto mala mať právo zasiahnuť a prijať prísnejšie opatrenia, pokiaľ opatrenia na národnej úrovni nie sú dostatočné.

Pokrok nastal aj v ďalších dôležitých oblastiach, napríklad v nariadení sa zakotvil odvolací orgán ECB na riešenie opravných prostriedkov proti rozhodnutiam ECB, upravilo sa oddelenie menovej politiky od výkonu dohľadu posilnením úlohy Rady dohľadu vo vzťahu k Rade guvernérov ECB.

Čo zostáva vyriešiť?

Jednou z kľúčových oblastí, kde by ďalšie rokovania mohli priniesť pokrok, je presnejšie rozdelenie kompetencií medzi ECB a národné orgány dohľadu. Nariadenie o jednotnom mechanizme

dohľadu ustanovuje, že podrobnosti vzťahu ECB a národných orgánov dohľadu ustanoví predpis, ktorý vydá ECB. Bolo by vhodné, ak by nariadenie obsahovalo aspoň princípy vzťahov medzi národnými orgánmi dohľadu a ECB, aby sa minimalizovalo riziko prípadných kompetenčných konfliktov a zároveň sa skrátil čas prípravy vykonávacieho predpisu ECB.

Dôležité je jasne upraviť aj vzťah medzi ECB a EBA. Podľa Európskej komisie⁸ má EBA pokračovať v príprave „podzákonnej“ bankovej regulácie (príprava regulačných a implementačných technických štandardov, vydávanie usmernení a odporúčaní) – t. j. vytvárať tzv. „single rulebook“ a dokonca aj „single supervisory handbook“ a ECB má vykonávať dohľad. Nariadenie však umožňuje ECB vydávať nariadenia (regulations) v oblasti dohľadu. Týmto sa potenciálne vytvára nerovnováha v regulácii medzi bankami v eurozóne, ktorých štáty participujú na jednotnom mechanizme dohľadu, a bankami v štátoch, ktoré na ňom neparticipujú. Niektoré štáty v tejto súvislosti poukazujú na fragmentáciu jednotného trhu. Nariadenie o jednotnom mechanizme dohľadu by malo veľmi presne špecifikovať, aké nariadenia by mohla ECB vydávať. Nemalo by ísť o predpisy hmotnoprávneho charakteru, pretože tie by mala vydávať EBA (usmernenia, odporúčania), resp. Európska komisia. Okrem toho EBA môže vykonávať tzv. záväznú mediáciu vo vzťahu k národným orgánom dohľadu. Túto kompetenciu však nemôže vykonávať voči ECB, ktorá je inštitúciou EÚ a má teda nadradený charakter vo vzťahu k EBA, ktorá je len agentúrou EÚ. Niektorí poukazujú na skutočnosť, že aj týmto sa môže vytvárať nerovnováha medzi bankami v štátoch, ktoré participujú na jednotnom mechanizme dohľadu, a bankami v štátoch, ktoré na ňom neparticipujú.

Podľa septembrovej verzie návrhu nariadenia o jednotnom mechanizme dohľadu síce mala rozhodnutia v oblasti dohľadu prijímať Rada guvernérov ECB, túto kompetenciu však mohla čiastočne alebo úplne delegovať na osobitný orgán – Radu dohľadu (Supervisory Board). Takéto riešenie vyvolávalo pochybnosti o súlade s ustanoveniami Zmluvy o fungovaní EÚ. Po jesenných rokovaníach prišlo k posunu aj v tejto oblasti. Jasnejšie bola vymedzená úloha Rady dohľadu a Rady guvernérov.

Zo zverejnených informácií vyplýva, že stále existuje priestor na dosiahnutie väčšieho progresu v úprave konania pred ECB. ECB má vykonávať dohľad nad niektorými bankami a to na základe existujúcej európskej bankovej legislatívy. Nariadenie však neupravuje konanie pred ECB. Pokiaľ je európska banková legislatíva upravená smernicami⁹, ktoré sa transponujú do právnych poriadkov členských štátov, bude sa pravdepodobne postu-

povať podľa národnej právnej úpravy. Momentálne je však v legislatívnom procese tzv. nariadenie CRR¹⁰, ktorým sa nahradí veľká časť smernicovej právnej úpravy. ECB bude vykonávať dohľad podľa nariadenia (hmotné právo), nie je však jasné, podľa akých procesných pravidiel (lehoty, začatie konania, rozhodnutia vydávané v priebehu konania, opravné prostriedky). Existujúca právna úprava ECB, ktorá sa uplatňuje pri výkone pôsobnosti v oblasti menovej politiky¹¹, pravdepodobne nebude zodpovedať napríklad pravidlám správneho trestania Rady Európy a štandardom Európskeho súdu pre ľudské práva, pokiaľ by sa mala uplatňovať na rôznorodé vzťahy, ktoré vznikajú pri podnikaní bánk ako subjektov finančného trhu.

Na prvý pohľad menej významnou, avšak v praxi dôležitou otvorenou otázkou zostáva jazykový režim uplatňovaný v rámci jednotného mechanizmu dohľadu. Podľa súčasnej európskej legislatívy¹² budú môcť banky komunikovať s ECB v národných jazykoch členských štátov EÚ. Rovnako i rozhodnutia budú musieť byť vydávané v národných jazykoch. Táto požiadavka bude klást vysoké nároky na ľudské zdroje. Môžu sa objaviť názory, či v záujme operatívneho výkonu dohľadu nie je možné upraviť jazykový režim tak, aby sa používal obmedzený počet jazykov. Istým precedensom by mohla byť nová právna úprava európskeho patentu s jednotným účinkom¹³, na základe ktorej sa v tejto oblasti zavádza používanie len troch jazykov konania pred Európskym patentovým úradom – angličtiny, francúzštiny a nemčiny.

Dôležitým problémom zostáva aj nadväznosť jednotného mechanizmu dohľadu na 2. a 3. pilier bankovej únie. Na základe nariadenia o jednotnom mechanizme dohľadu sa deleguje široký rozsah kompetencií z národnej úrovni na ECB. Náklady spojené so zlyhaním banky však znášajú národné rozpočty. Vytvorenie jednotného mechanizmu dohľadu teda samo o sebe nenaplnia účinne cieľ vytvorenia bankovej únie, ktorým je prelomenie začarovaného kruhu medzi bankami a štátmi. Vniká preto silný tlak na dobudovanie druhého a tretieho piliera bankovej únie (paneurópsky rezolučný fond a paneurópsky fond ochrany vkladov financované bankami a napojené na ESM ako veriteľa poslednej inštancie), tak ako to uvádzajú závery Európskej rady z júna 2012.

Ako sme uviedli vyššie, úprava jednotného mechanizmu dohľadu za posledné obdobie prešla významnými zmenami, ktoré však nemožno považovať za definitívne. Od polovice januára začne totiž prebiehať trialóg medzi Európskou komisiou, Radou EÚ a Európskym parlamentom¹⁴, z ktorého vyplynú ďalšie dôležité závery. O ďalšom prograse vo vytváraní jednotného mechanizmu dohľadu a bankovej únie vás budeme informovať v ďalších číslach časopisu Biatec.

8 http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-953_en.htm

9 Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2006/48/ES zo 14. júna 2006 o začatí a vykonávaní činností úverových inštitúcií (prepracované znenie) Ú. v. EÚ L 177, 30.6.2006, s. 1 – 200, Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2006/49/ES zo 14. júna 2006 o kapitálovej primeranosti investičných spoločností a úverových inštitúcií (prepracované znenie) Ú. v. EÚ L 177, 30.6.2006, s. 201 – 255.

10 http://ec.europa.eu/internal_market/bank/regcapital/new_proposals_en.htm

11 Nariadenie Rady (ES) č. 2532/98 z 23. novembra 1998 týkajúce sa právomocí Európskej centrálnej banky ukladať sankcie Ú. v. L 318, 27/11/1998 s. 0004 – 0007.

12 Nariadenie č. 1 o používaní jazykov v Európskom hospodárskom spoločenstve, Ú. v. ES 17, 6.10.1958, s. 385 – 386, Ú. v. ES 17, 6.10.1958, s. 401 – 402.

13 Nariadenie Rady (EÚ) č. 1260/2012 zo 17. decembra 2012, ktorým sa vykonáva posilnená spolupráca na účely vytvorenia jednotnej patentovej ochrany so zreteľom na platný režim prekladov Ú. v. EÚ L 361, 31.12.2012, s. 89 – 92.

14 Stanovisko Európskeho parlamentu už bolo zverejnené v decembri. Report on the proposal for a Council regulation conferring specific tasks on the European Central Bank concerning policies relating to the prudential supervision of credit institutions (COM(2012)0511 – C7-0314/2012 – 2012/0242(CNS)). Dostupné na <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=REPORT&reference=A7-2012-0392&language=EN>. Zobrazené dňa 9. 1. 2013.

A story of global financial deepening

Lubomíra Gertler

Size of banks' balance sheets has been globally on the rise. This contribution attempts to inspect the underlying reasons and changes in size and concentration. Decomposition of total assets to GDP ratio of the top global financial institutions is used to portray the scale of excessive asset growth across different periods and balance sheets sizes.

It is hard to believe that the colloquial term "too big to fail" has not been with us forever. In fact, it only gradually entered into the financial vocabulary in mid-1980's and became more frequently used in 1990's after liberalization of banking industry both in the U.S. and Europe. The context of the term became apparent following a series of domestic and cross-border bank mergers, increasing popularity of financial innovations in the industry and explosion of international linkages, all leading to a dramatic pick up in banks' balance sheets; horizontal holdings being substantial part of it. Thus, number of financial institutions became systematically important.

Before the onset of financial crisis, financial deepening has been predominantly viewed as a natural phenomenon in the context of economic development and a precondition of dynamic economic growth. The link from open capital accounts to greater increase in financial depth and economic growth has been prevailing in economic literature already from late 1990's (e.g. see Klein and Olivei, 1999). Reasons were obvious and findings robust.

Free capital mobility provided better opportunities for higher return on savings, or to borrow at more favourable conditions. Exposure to more competition both domestic and international forced credit institutions to adopt modern international standards and therefore improving financial system efficiency. Backed by dynamic technological development, banks were able to exploit newly introduced financial innovations on a much broader scope of financial services (including investment activities). Increasing leverage and size of the banks' balance sheets allowed for more frequent mergers and acquisitions, which made the net winners of this process to enjoy extra economies of scale. These improvements in efficiency increased capacity to generate new domestic savings and to promote further capital inflows. No doubt that all these gains to financial intermediation had positive effect on economic activity.

On top, by providing financial products and services, financial markets allow for intertemporal allocation of savings and investments. It is therefore no surprise that this market was experiencing dynamic upswing in the environment of low real

interest rates, increasing investment activity and rapid development of new markets.

However, increasing leverage in combination with intensive trade of financial instruments both domestically and internationally gradually turned the context of banking deregulation from drivers of economic growth to risks of exposure and contagion when turbulences in summer 2007 emerged. In this period (often referred to as peak of economic activity before the current crisis), some financial institution turned out to hold assets of higher volume than their host countries GDP, while high leverage was making them vulnerable to unforeseen events. In the same time, financial investments parked often in non-transparent financial products and portfolios raised worries of contagion.

Sudden turn in risk assessment has raised several questions. Has financial deepening been excessive? How did the structure of banks' balance sheets changed in the course of this process? What were its dynamics and drivers in different countries? This article attempts to bring some insight into this area based on individual banks' balance sheets information across Europe and the U.S.

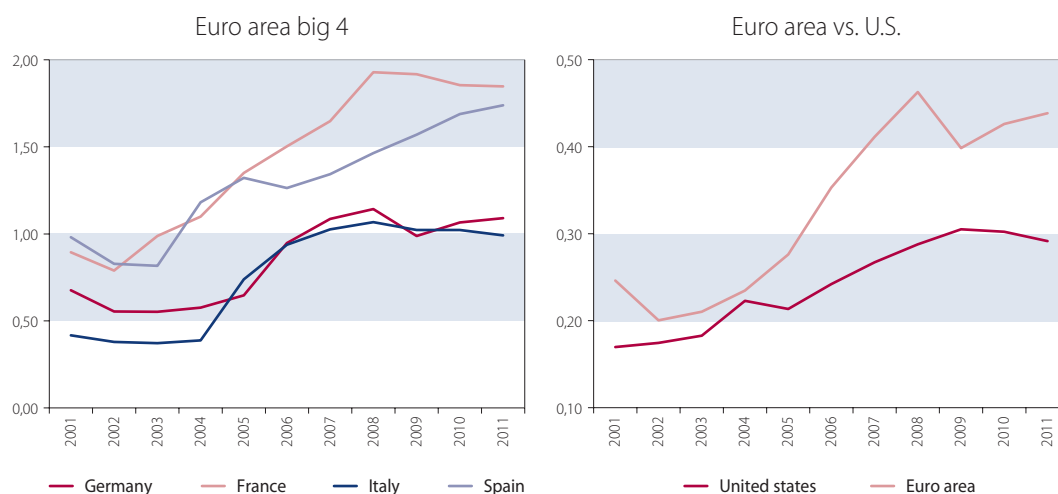
In the first section we discuss developments of financial deepening throughout time, look to excessive gains in assets of individual banks and compare the expansion of balance sheets both on individual bank level as well as on the aggregated level in the euro area and the U.S. Observing top largest banks we briefly touch upon signs of concentration of so called systematically important institutions. In the second section we engage in a simple decomposition analysis of the assets to GDP ratio to see which factors and in what extent have contributed to the financial deepening before and after the crisis.

1. FINANCIAL DEEPENING ACROSS TIME

Living through the current financial crisis we have learned a lesson that financial deepening indeed drives the economic growth, but benefits are not unconditional. Risks of too much finance started to materialise mainly through the concentration of banks assets. Increasing frequency of mergers and acquisitions and free cross-border activities in the banking sector in the last decade gave rise

Figure 1 Two largest banks as a share of a host country GDP

Source: Bloomberg and Eurostat.

Note: Sum of two largest banks' assets as a share of GDP in relevant countries is expressed on the vertical axis.

to financial institutions growing often close to the size of their host economies. Looking at the largest Europe based banks¹, there were just 6 financial institutions with total assets exceeding 50% of their host economies in the EU, while this number has risen to 18 in 2011 (six of them exceeded the size of their host economy in 2011).

Concentration has been clearly on the increase across different countries, which may also be documented by the share of two largest banks total assets on GDP of its host countries. Within the last 10 years the ratio doubled across the board. In Italy and France, the two largest banking groups' assets account to about 180% of GDP (Figure 1).²

Ever again it pays benefits if euro area could have been considered as a single economy. If bank assets concentration is recomputed to euro

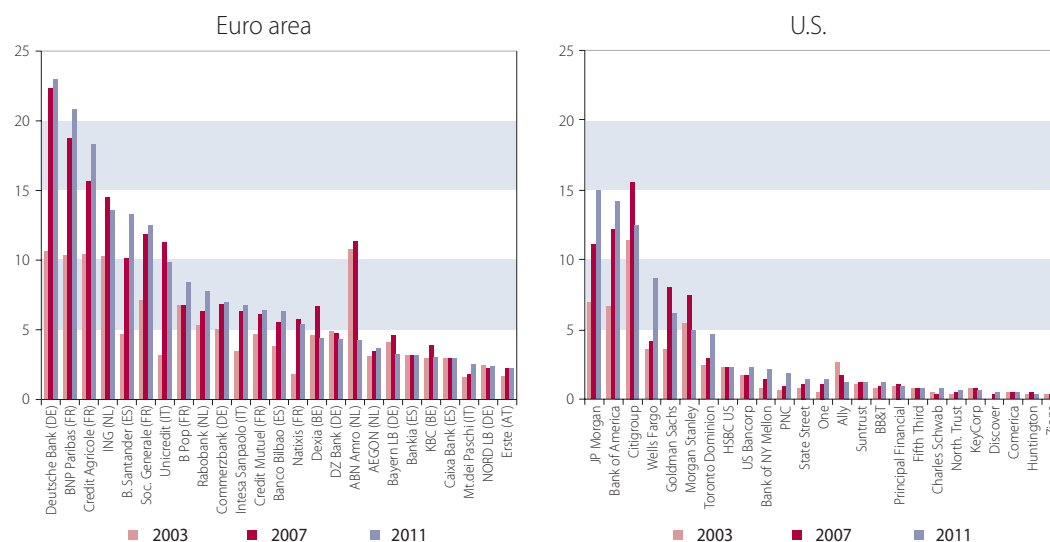
area economy, the share of the two largest banks collapses to less than 50% of GDP. This approach is however questionable, since government policies, crisis resolution mechanisms are still not completed, robust and efficient on the euro area level as it is the case in the U.S. If we however abstract from this and embark on this comparison, the two largest banks' assets concentration in Europe is still somewhat higher than in the U.S. (Figure 1).

Looking at the individual banks balance sheet history, one can learn that this is not only the case of top two institutions as sketched above, but the case runs much more structural. A large increase in concentration was mainly driven by already large financial institutions and may well be seen on the snapshots of individual banks' ba-

¹ Swiss banks are excluded from this count. However, the two largest Swiss based banks (UBS and Credit Suisse) have each been exceeding the size of Swiss economy by large margin already many years ago. Currently (to the end of 2011), combined total assets of these two institution account for 420% of Swiss GDP.

² The two largest banks in Slovakia possess total assets of about 30% of GDP. Despite quick convergence of Slovak economy before the crisis, this ratio remained remarkably stable across time.

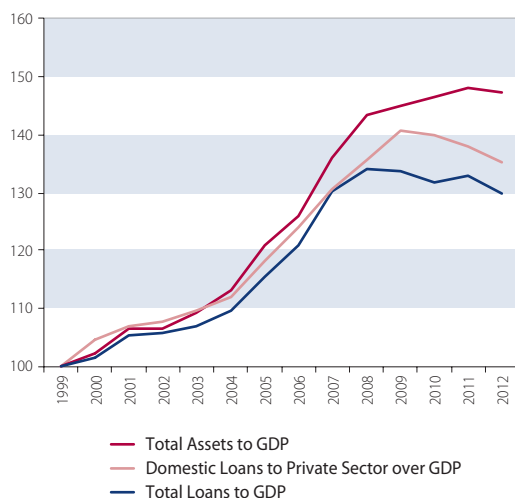
Figure 2 Share of total assets to GDP across 25 top banks in euro area and the U.S.

Source: Own calculation based on Bloomberg and Eurostat.

Note: Values are expressed in percentage points of GDP and ordered by size in descending order in 2011.

Figure 3 Financial institutions share of total assets and loans to GDP in euro area

Source: Own calculation based on Bloomberg and ECB.
Note: Shown in percentage points of GDP. Ratios are normalized to 100 in 1999.

-lived. Mostly traditional banking of European entities (with few noticeable exceptions) makes deleveraging process often lengthy and loan portfolios being captured by consequences of economic slowdown.

Figure 3 documents that loans have been the prominent driver of bank balance sheets expansion in Europe. As all figures up till now suggest, the main upward shift occurred between the years 2003 and 2007/2008. In absolute values total assets to GDP of banking sector increased by 64 percentage point of euro area GDP, while total loans by 40 percentage points of GDP, roughly the same as deposits. It must be said however, that notable exceptions apply due to differentiated asset structure of individual banks.⁷ The rest of the expansion on both sides of the aggregated consolidated euro area balance sheets (7% of total assets) can be in average equally attributed to other assets and remaining liabilities, i.e. predominantly financial instruments traded or held for investment purposes.

As may be seen on Figure 4, expansion of the U.S. balance sheets was not primarily driven by loans, but mostly by other factors. The top 5 financial institutions by assets grew by 17 percentage points of GDP between 2003 and 2007, while loans in the same group grew only by five. It came only in the later stage that green and/or infrastructure projects within economic stimulus package launched by the U.S. government in 2009 were channelled through the top institutions, making loans to GDP ratio of these top five bubbling up to 40% – even much higher than in Europe. However, they likely remained in the game due to their dramatic asset expansion before the crisis, while becoming systemically important and so central to emergency operations by Federal reserves at the peak of the financial crisis.

Irrespective to drivers, quick expansion in balance sheets accompanied by increasing leverage became the source of vulnerability of banking sector in times of crisis. Any uncertainties about financing ability of financial institutions originating either from their internal asset structure and transparency or the economy of operation had an impact and could contain portfolios of its business partners and/or trigger deposit withdrawals. Adverse shocks to a major bank could be transmitted across the financial system quicker and in greater extent, since fast growing banks usually grew quicker than its capital base.

Fast growing large banking groups became systemically important. Such institutions have also been officially labelled so – as so called “systemically important financial institutions” (SIFIs). Status of SIFI is being attributed to certain institutions and annually updated by Financial Stability Board (FSB). As argued earlier, the list closely coincides with ranking by total assets as it is portrayed in figure 2.⁸ Even though no official definition has been settled, one could go for one to the speech of P. Praet⁹ given at the Financial Regulation Conference in 2011, calling SIFIs institutions, “whose

3 According to flow of funds (published by Federal Reserve Board) and ECB Balance Sheet Items share of loans in total assets of financial institutions was 63% in the euro area and only 40% in the U.S. at the end of 2011.

4 See more in ECB Monthly Bulletin, October 2010, p.62.

5 See more in ECB Monthly Bulletin, April 2009, p.77.

6 According to the World Development Indicators database, domestic credit to private sector in the U.S. was 193% of GDP while only 132% in the euro area in 2011. Loans to private sector from banks (mortgages, consumer credit and other loans and advances) however amount only to 104% of GDP in the U.S., the rest (some 88% of GDP) relates to other credit market instruments related financing.

7 E.g. Deutsche bank, despite experiencing the largest expansion of balance sheets across all observed banks, loans did not expand as quickly since main focus of the bank is with investment activities.

8 Ten euro area based and eight U.S. based banks are currently on the list. In the context of the figure 2 (i.e. bank ranking by total assets as of 2011), nine out of ten euro area based SIFIs belong to the top ten group, and seven out of eight in the U.S.

9 Currently member of the ECB Executive Board, that time Basel Committee Member and Executive Director in National Bank of Belgium.

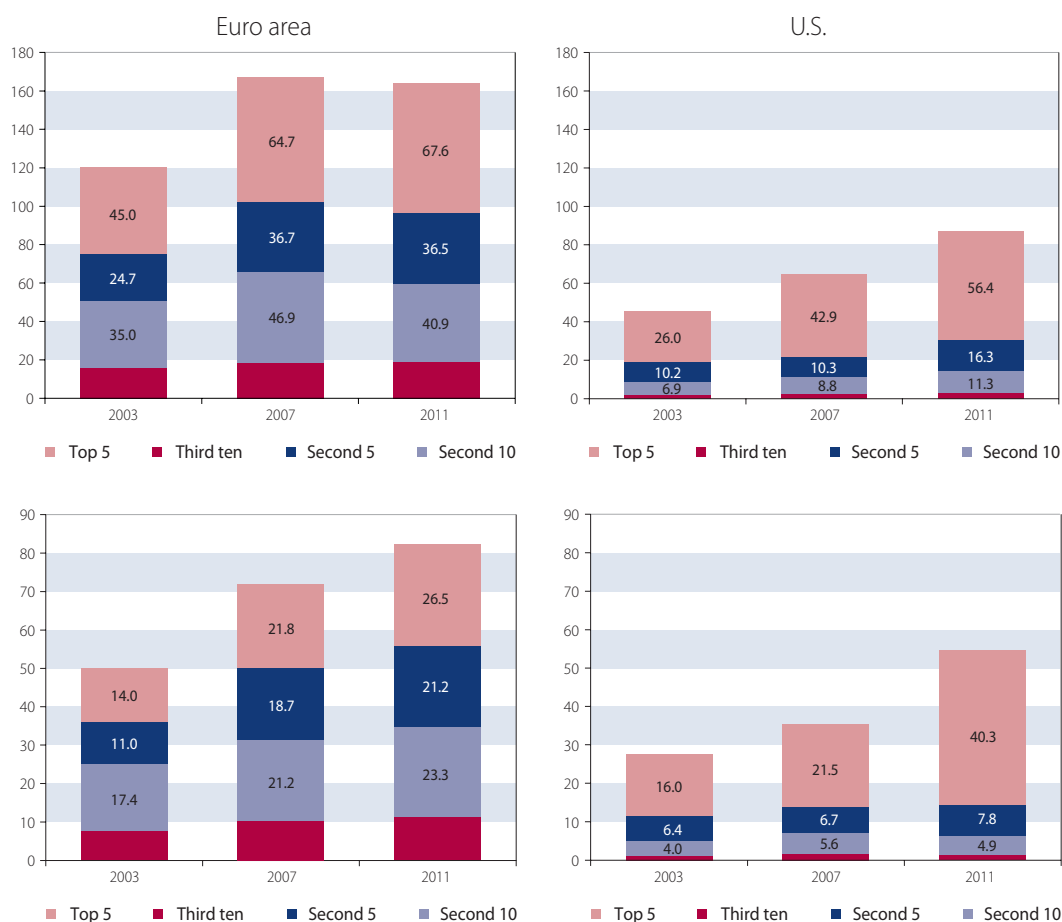
balance sheet size portrayed in Figure 2. It shows a large build-up of balance sheets size relative to GDP between 2003 and 2007 (and in some specific cases also between 2007 and 2011) predominantly in top 15 European banks. In the U.S. this is the case on significantly lower scale, although some of the banks within top 10 also almost doubled its relative size within 8 years of observations.

Relative size of balance sheets in the U.S. banking sector is visibly lower. This has much to do with the fact that share of loans to total assets is smaller in the U.S. than in the euro area.³ This is traditionally so, because private sector in Europe is funded largely via banks, while funding of non-financial corporations in the U.S. comes mostly from the securities market⁴ and also more than half of all household financing comes from private asset backed securities issuers and/or mortgage pools backed by government sponsored enterprises and agencies⁵. This market based share increased even more after the onset of the crisis. After accounting for this diversification of funding in the U.S., total credit to GDP in the U.S. by far outweighs the one in the euro area⁶. The bottom-line is that traditional banking in Europe (i.e. banks being the main source of private sector funding) combined with credit boom of the last decade made large European financial institutions to expand their balance sheets mostly on the grounds of credit. On the other hand, expansion of the U.S. balance sheets has been fuelled mostly by other factors, mainly related to marketed debt instruments (so called hybrid banking).

Since debt markets are capable of flexible price adjustments, deleveraging of expanded balance sheets have capacity to contract faster than those with more intensive share of loans. More reliance on debt markets makes volatility usually painful in short term, but if managed through, then short-

Figure 4 Top banks ratios to GDP (total assets – top, total loans – bottom)

Source: Own calculation based on Bloomberg and Eurostat.

Note: Values are expressed in percentage points of GDP. Each block represents an aggregate of banks assets (loans) in a certain size bracket.

disorderly failure, because of their size, complexity and systemic interconnectedness, would cause significant disruption to the wider financial system and economic activity".

In general, a bank decision about the size of its balance sheets is driven by its perception of risk, which is given by expected disturbances to the economy and expectations about government policies. In other words, precedence of being "too big to fail" would impair the prudence in this respect and would retain profit attainment the primary goal while playing down the risks originating from excessive exposure.¹⁰

There have been attempts to assess negative effects of too much finance already much earlier. Already on the brink of the last decade Easterly et al.¹¹ found that if financial depth exceeds certain threshold, it materialises in higher volatility of output if. However, higher volatility does not necessarily mean worse economic development, just more dynamics across time. The consequence of this finding has to be revisited in the perspective of current economic environment where both financial systems and extremely open economies are very much cross-border dependent and any volatility is being transmitted in stronger and qu-

icker manner. More specific evidence of negative relationship between financial depth and economic growth when financial depth exceeds certain threshold (close to 100%) is also documented in the recent study by Arcand et al. (2011). Such evidence would suggest presence of a bell curve shape and therefore at some point also existence of an optimum financial depth. Thus in the ideal world, once a country achieves certain (optimum) level of development of its banking sector, it would require having capacity to grow just within the means of its output rather than being engaged in too much finance. Such development is however yet in uncharted waters of observed economic data.

2. DECOMPOSITION OF FINANCIAL DEEPENING

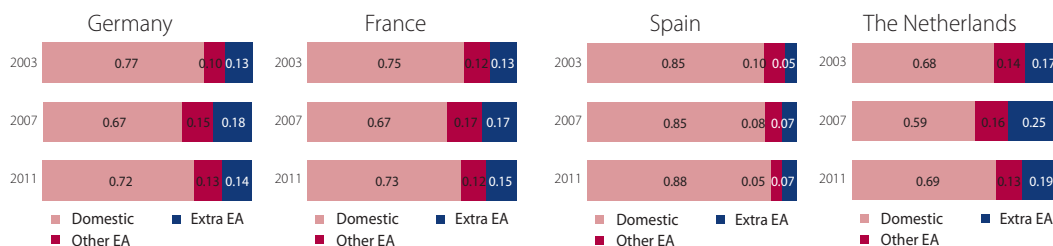
Up until now, all measures used above were normalised to the level of nominal GDP and showing how much excess growth financial institutions absorbed over certain time. However, it is difficult to assess if this is too much or too little when no benchmark is available. Economic research in financial deepening is suggesting that financial depth has macroeconomic consequences. For in-

¹⁰ Recently, academics have already embarked on modelling these processes. One of the most recent general equilibrium models in this field (by Gertler, Kiyotaki and Queralto, 2011) does consider riskiness of banks' balance sheet structure endogenous, where reduction of incentive to take risk is going through benefits from credit policies that stabilize financial markets. However, riskiness takes structural context here and addresses liabilities side of balance sheets in the form of incentive to issue short term securities.

¹¹ Easterly, Islam, and Stiglitz (2001) find that a convex and non-monotone relationship between financial depth and the volatility of output growth starts increasing when credit to the private sector reaches 100% of GDP.

Figure 5 Weights according to asset holdings

Source: ECB Balance Sheet Items statistics.

12 The former is certainly true for ING (NL), Dexia (BE) or Unicredit (IT) which expanded their activities to number of converging economies in Europe. The latter is true e.g. for Spanish big banks, which sourced predominantly a boom of their own economy. Conversely, Deutsche Bank had expanded their activities mostly to Asia and the U.S. rather than fast growing economies in Europe.

13 MFI stands for Monetary and Financial Institutions, a notion used in the euro area balance sheets items statistics.

stance, Khan (2001) finds links of financial deepening and inflation, and as discussed earlier, Klein and Olivei (1999) find positive effects of financial depth for economic growth. Unfortunately, financial statements are available only with little history, which is not sufficient to shed light into these relationships using time series dimension. However, we can show how individual components of financial deepening contributed to the process before and after the crisis.

The analysis aims to separate three components of asset to GDP ratio (and credit to GDP ratio): (i) real GDP growth, (ii) inflation and (iii) nominal asset (credit) growth. By doing so, one is able to identify how excess asset expansion or excess credit growth compares to the assumed strong underlying output growth and increases in prices.

It is up to consideration which country output growth and prices are relevant for specific bank operations (host country output and prices or euro area wide output and prices). On one hand we have argued that banks are becoming ever more active cross-border and hence it would be appropriate to consider euro area wide economic growth. Existence of single market and one monetary policy plays in favour of this argument, since some top banks in core countries were clearly reaping benefits of fast converging economies in the peripheries and earning significant amounts of profits in businesses beyond their host countries (in their daughter institutions, or expatriate subsidiaries or branches). On the other hand, many largest banking groups have been focusing only on their home market within the euro area, or/and rather having activities in another continent.¹²

To account for this variability of banks' activity, macroeconomic variables are weighted according to the geographic area, in which counterparty holders of MFI¹³ assets are located. More specifically, we inspect holdings of loans, securities and shares other than equity booked by financial institutions according to geographic domicile of their holders. For the share of domestic holdings, domestic economy macro-variables are used, for the share of holdings in other euro area countries, euro area less domestic economy aggregate is used and for the share of holdings outside the euro area, the aggregate of remaining 10 EU countries is used.

The share of holdings is not constant in time; therefore appropriate annual weights are attributed throughout time. For illustration, almost 90% of all Italian MFI assets are held domestically, while in case of Belgium this share ranged between 35 and 55% throughout the last decade. These two opposite cases are also the examples of the most constant share and the most variable one. Figure 5 shows the weights used in the four economies, which are domicile to the 5 top banks by total assets. These weights are then used to model an approximation of economic environment where the banks are operating. Different markets achieve different performance, therefore, such mixture attempts to approximate opportunities stemming from different geographic scope of activities.

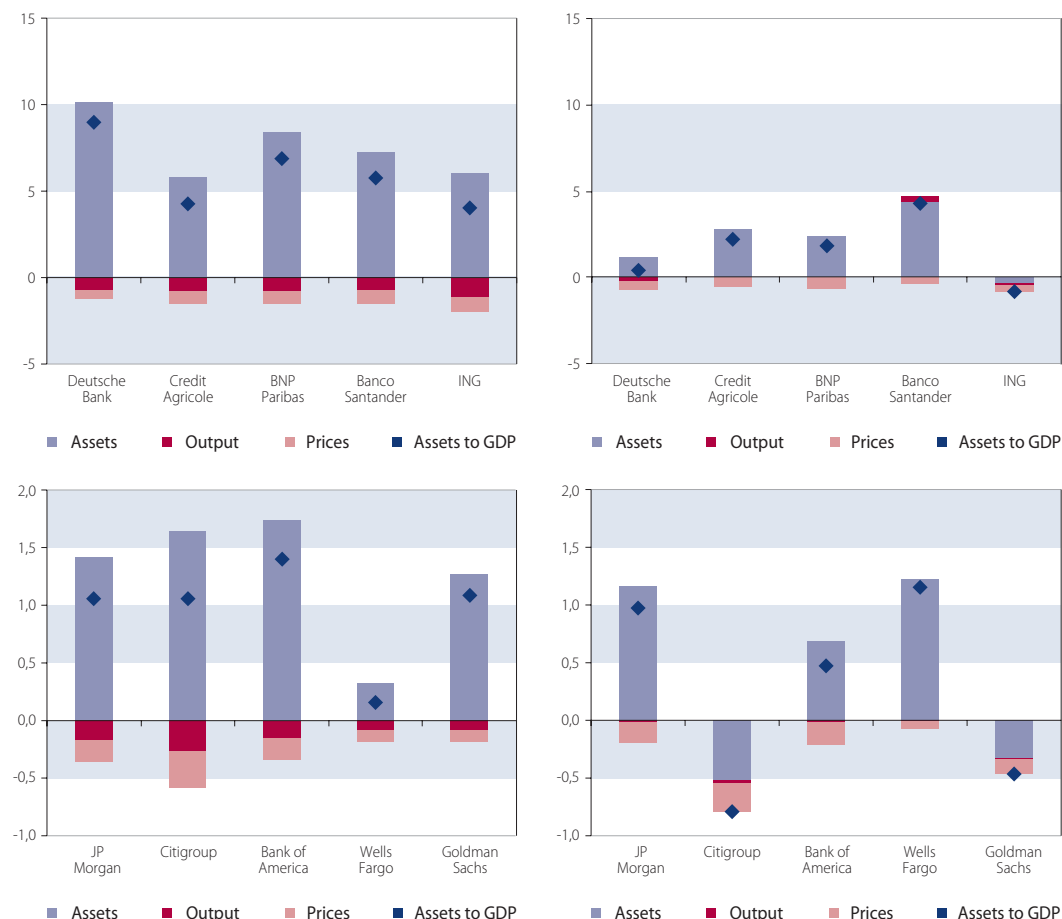
Similarly as in section 1, the aim is to capture the two different stages of development. The first is a period of economic boom between 2003 and 2007. The second period is the one from 2007 to 2011, starting with initial market turbulences and following with a period of financial and economic crisis. Again, euro area and U.S. top five banks according to total assets are scrutinized. In the previous section, it was shown that top five banks expanded their balance with unprecedented dynamics; in aggregate by more than 20 percentage points of GDP in the euro area and slightly less than 20 in the United States. Normalized ratio to GDP provides consistent and well comparative measure, however fails to show how the dynamics of underlying economic boom actually compares with the size of nominal balance sheet expansion. By decomposing the ratio of total assets to GDP it is possible to see a contribution of real GDP growth, price developments and assets expansion itself to this ratio. Figure 6 shows such decomposition of the top 5 banks (as they also appeared in the figure 2 and 4) in the euro area and the United States.

Despite strong economic upswings between 2003 and 2007; ranging from annual average of 2.5% in euro area to 3.5% in euro area peripheries (in average) and also in non-euro area EU countries, this growth was completely dwarfed by the expansion of assets. In fact, output growth together with inflation (being in denominator of the ratio) were together responsible only for 1/10th to 1/5th of financial deepening in the euro area and for 1/5th to 1/3rd in the U.S. top 5 banks.

Figure 6 Decomposition of total assets to GDP

Upper charts refer to the euro area and bottom charts to the U.S., left panels refer to annual change between 2003 and 2007 and right panels refer to annual change between 2007 and 2011. Contributions are in percentage points of GDP. GDP used is that of a weighted geographic area of banks' activity in case of the euro area and that of the U.S. for the United States.

Source: Own calculation based on Bloomberg, Eurostat and ECB.

Note: Blue striped bars refer to annual average growth in nominal assets in percentage points of GDP. Dark red bars refer to (negative) contribution of real GDP to growth in asset to GDP ratio. The same applies to red bars referring to inflation.¹⁴

14 Due to the fact that asset to bank host country GDP ratio is far larger in the euro area than in the U.S., also the contributions are higher by order of magnitude. A chart would read e.g. average annual negative contribution of real GDP to increase in asset to GDP ratio of BNP Paribas is 0.8 percentage points. In other words, average annual financial deepening of 6.9 percentage points contributed by BNP Paribas was being triggered by 8.4 percentage points average annual growth of total assets and held back by real GDP growth by 0.8 percentage points and similarly by inflation.

In the pre-crisis years, the largest euro area banks were adding 5-10 percentage points per year of their relative host country GDP – constituting an unprecedented financial deepening. Figure 6 also documents that any prior claiming that further expansion of assets after the onset of the financial crisis is due to contraction in GDP is false.

Figure 7 provides better comparison between the scale of expansion in the euro area and U.S. (if put into comparison with bottom charts of figure 6) by expressing the ratio of total assets to euro area GDP and reflecting decomposition as having a fully-fledged single market. This representation is however correct only if taking granted existence of now being created Single Supervisory Mechanism. If this is not the case, vulnerability coming from excessively leveraged and undercapitalised financial institutions is predominantly in competence of national authorities.

Comparing the euro area with the U.S. it is apparent that financial deepening contributed by top 5 financial institutions was substantial and

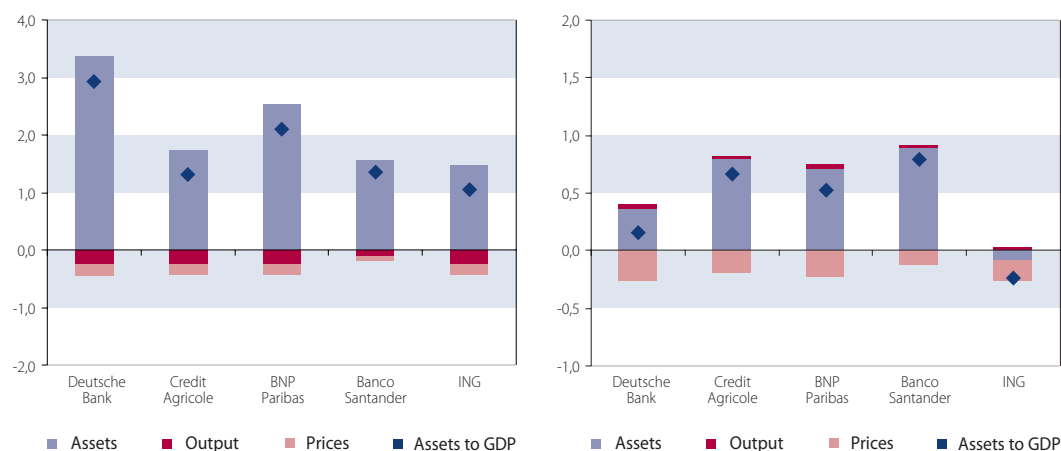
broadly similar in the pre-crisis period, however the crisis period delivers a different story. While some asset reduction (driven by deleveraging) may be seen between 2007 and 2011 in the U.S. financial sector (and this is the case also for several other large banks in top 20, *not shown*), this is very seldom the case in the euro area. It may also be concluded that neither output nor inflation contribute significantly to the balance sheets dynamics, but nominal asset growth itself.

3 CONCLUSIONS

Banks balance sheets have lived through a rapid expansion before the crisis, which had been to some extent validated by financial deepening on the background of technical innovations, liberalized market and environment of perceived stability. The most extreme cases could be observed among the largest European banks each adding to size of their balance sheets 5-10 percentage points of euro area GDP per year. However, also U.S. banks were not so far behind the curve. This

Figure 7 Decomposition of total assets to GDP

Annual contributions during the crisis, top 5 banks in the euro area on the left, top 5 banks in the U.S. on the right. Contributions are in percentage points of euro area GDP.

Source: Own calculation based on Bloomberg, Eurostat and ECB.

Note: Blue striped bars refer to annual average growth in nominal assets in percentage points of GDP. Dark red bars refer to (negative) contribution of real GDP to growth in asset to GDP ratio. The same applies to red bars referring to inflation.

Literature sources:

1. Arcand J.L., Berkes, E. and Panizza, U. (2012): Too Much Finance? *IMF Working Papers 12/161*, International Monetary Fund.
2. Easterly, W., Roumeen I., and Stiglitz J.E. (2001): Shaken and Stirred: Explaining Growth Volatility In B. Pleskovic and N. Stern, eds., *Annual World Bank Conference on Development Economics*.
3. Gertler, M., N. Kiyotaki, and A. Queralto (2011): Financial crises, bank risk exposure and government financial policy. New York University. mimeo
4. Khan M.S., Senhadji, A.S. and Smith B.D. (2001): Inflation and financial depth, *IMF Working paper*, WP/01/44.
5. Klein M. and Olivei G. (1999): Capital Account Liberalization, Financial Depth, and Economic Growth, *NBER Working Paper 7384*.

development in Europe was unlike in the U.S. mainly driven by rapid extension of credit, however exceptions here apply since individual banks asset structure varies widely.

Since many authors link financial deepening to economic growth and/or inflation, we have looked into its composition. We have found that macroeconomic components in financial deepening constitute only minor part and it is far from uniform across the size brackets of banking groups. Larger banking groups were likely to experience higher multiples of asset growth relative to macroeconomic effect of their relevant economic environment. In case of top 5 banking groups, underlying expansion of balance sheets was 5 to 10

times stronger than absorption by macroeconomic environment, leading to quick uptake of financial deepening.

Given that balance sheet expansion occurred extensively in top sized banks, we were following their case further. Further build-up of assets has been observed even after the onset of financial crisis, although by much lesser extent, and in the environment of zero output growth and low inflation and in different liquidity conditions. Data also show significantly more differentiation in the size of balance sheets in the top U.S. banks during the crisis years. This is likely to be related to lower share of loans in their portfolios and therefore more flexible arrangements.

Ponuka podujatí Inštitútu bankového vzdelávania NBS, n. o., na február 2013

Názov vzdelávacieho podujatia	Dátum konania
Bank analysis training course	4. 2. 2013
Skúšky sprostredkovateľov – vyšší stupeň	13. 2. 2013
Skúšky sprostredkovateľov – stredný stupeň	20. 2. 2013

Daňové systémy krajín Škandinávie

1. časť Dánsko a Švédsko

Ing. Ivona Ďurinová, PhD.

Ekonomická univerzita v Bratislave

Škandinávské štáty patria medzi krajiny, ktoré majú rozvinuté ekonomiky, vysokú životnú úroveň svojich obyvateľov a štedré sociálne systémy, vďaka ktorým sa tieto krajiny považujú za tzv. sociálne štáty. Charakteristické sú vysokou mierou solidarity, ale aj vysokou mierou zdanenia. Daňové systémy severských krajín sa vo všeobecnosti považujú za pomerne zložité, ale súčasne spravodlivé a efektívne. Majú však tak svojich prívržencov, ako aj odporcov. V 1. časti príspevku priblížime daňový systém Dánska a Švédska a uvedieme základné informácie o priamych a nepriamych daniach, zvláštnosti a zaujímavosti týchto daňových systémov, ktoré sú pevným základom uvedených sociálnych štátov. V 2. časti sa zameriame na Nórsko, Fínsko a Island a v závere uvedieme názory prívržencov i odporcov uvedených daňových systémov.

Daňové systémy Škandinávie sú známe uplatňovaním progresívneho zdanenia fyzických osôb s najvyššími daňovými sadzbami v horných pásmach v rámci krajín EÚ. Vysoké daňové zaťaženie fyzických osôb je však zmierňované množstvom daňových úľav a oslobodení, ako aj poskytovaním rôznych služieb najmä v sociálnej oblasti. Sociálne zabezpečenie je zamerané na dosiahnutie sociálneho blahobytu a na podporu rodín. V spôsobe sociálneho zabezpečenia sú však v týchto krajinách zaujímavé rozdiely. Dánsko je v tejto oblasti význačné tým, že viac ako ostatné z týchto severských krajín zapája do sociálnych služieb súkromný sektor. Známy je tiež tzv. model flexicurity (flexicurity) na pracovnom trhu, ako aj dôraz na asimiláciu v imigračnej politike – na rozdiel od integračnej stratégie, ktorá charakterizuje Švédsko a Nórsko. Island prístup k sociálnemu zabezpečeniu podmieňuje nutnosťou mať prácu. Fínsko zasa využíva pri poskytovaní starostlivosti o staršie obyvateľstvo dobrovoľnícky sektor. V Nórsku sa na sociálnych službách podieľa verejný sektor viac ako v iných škandinávskych krajinách.

Zdaňovanie subjektov – právnických osôb – daňou z príjmov spoločností je v týchto krajinách vysoké, čo často vedie k presunu veľkých spoločností do krajín s nižším daňovým zaťažením. Krajiny v Škandinávii majú najvyššie priame dane (viac ako 40 %, pritom priemer v EÚ je 34,9 %).

Veľkú časť daňových príjmov tvoria nepriame dane, najmä daň z pridanej hodnoty, špecifické spotrebné dane a ekologické dane, ktoré sú v týchto krajinách dôležitou súčasťou daňových sústav. V súčasnosti je v Európe nastolený trend znižovania priamych daní a zvyšovania nepriamych daní. Inak to nie je ani v Škandinávii, kde sa pokračuje v nastolenom trende znižovania korporátnych daní.

DÁNSKO

Dánsko bolo v roku 1970 treťou najbohatšou ekonomikou (pokiaľ ide o HDP na obyvateľa), ktorú predstihli iba USA a Švajčiarsko. Po viac ako 30

rokoch rozpínaveho sociálneho štátu sa Dánsko v roku 2003 posunulo na siedme miesto. Veľmi úspešný je dánsky trh práce. Môže sa pýšiť najnižšou nezamestnanosťou mládeže v EÚ a jednou z najvyšších mier zamestnanosti vôbec. O prácu príde každý rok približne pätina ľudí, ktorá však nemá problém nájsť si dostatočne rýchlo novú prácu.¹

Daňový systém v Dánsku patrí medzi najzložitejšie zo všetkých členských štátov EÚ.

Legislatívna a riadiaca činnosť súvisiaca s daňami je v Dánsku rozdelená medzi niekoľko inštitúcií, pričom v Dánsku existuje aj samostatné ministerstvo pre oblasť daní (Ministry of Taxation) so sídlom v Kodani, ktoré má spoločne s parlamentom v kompetencii daňovú legislatívu. Daňovníci prichádzajú do kontaktu s municipálnym servisným centrom a SKAT, čo je dánsky daňový a colný úrad, ktorý sa skladá z ústredného centra, tridsiatich daňových obvodov, zákazníckeho centra a platobného centra.

Dánsko svojim občanom zaisťuje rovnaký prístup k rozličným službám plateným z daní, pričom verejný sektor má na starosti aj tie oblasti, za ktoré občania iných krajín musia platiť. Vláda z prostriedkov financuje starostlivosť o deti, vzdelávanie, podporu v nezamestnanosti, zdravotnú starostlivosť, starobné dôchodky a množstvo ďalších služieb, vďaka čomu je verejný sektor veľmi náročný na finančné zdroje. Vzhľadom na to je daňové zaťaženie v Dánsku veľmi vysoké (najvyššie z členských krajín OECD). Najvyššia miera zdanenia bola v roku 1993, odvtedy pod vplyvom niekoľkých reforiem v daňovej oblasti došlo k zníženiu daňovej zaťaženosti. Dane a poplatky vyberané v Dánsku tvoria v súčasnosti asi 50 % z HDP.²

Daňovú sústavu Dánska tvoria priame a nepriame dane. Priame dane tvoria dane z príjmov (daň z príjmov fyzických osôb, daň z príjmov právnických osôb) a majetkové dane (daň z nehnuteľností, daň z darovania, daň z dedičstva). Nepriame dane tvoria daň z pridanej hodnoty, spotrebné

¹ MUNKHAMMAR, Johnny. 2006. Kopírujte severské riešenia a nie problémy. Dostupné na: <http://www.konzervativizmus.sk/article.php?1154> (10. 11. 2012).

² <http://www.finance.cz/dane-a-mzda/dane-v-cr-a-v-eu/dane-v-eu/dane-v-dansku/> (5. 1. 2013)

3 <http://www.finance.cz/dane-a-mzda/dane-v-cr-a-v-eu/dane-v-eu/dane-v-dansku/> (5. 1. 2013).

4 Dánsko: Finančný a daňový sektor. Dostupné na: <http://www.business-info.cz/sti/dansko-financni-a-da-novy-sektor/5/1000808/#sec5> (5. 1. 2013).

5 Dánsko. Dostupné na: http://www.crr.cz/Files/Docs/EEN/EEN_staty/dk.pdf (3. 1. 2013).

dane (daň z liehovín a alkoholických nápojov, daň z tabakových výrobkov, daň z minerálneho oleja) a ekologické dane.

Daňové príjmy plynú v Dánsku do štátneho rozpočtu, rozpočtu príslušného regiónu (grófstva), resp. do rozpočtu mesta alebo obce.

Daň z príjmu fyzických osôb je v Dánsku progresívna. Odvádza sa na dvoch úrovniach, centrálnej a miestnej.

Za rezidentov sa považujú daňovníci s trvalým pobytom v Dánsku, ale aj osoby s dobou pobytu dlhšou ako šesť po sebe nasledujúcich mesiacov. Túto daň teda platia všetci obyvatelia Dánska, ktorí majú príjem. Týka sa to aj občanov, ktorí majú vlastný podnik, sú nezamestnaní a dostávajú podporu od štátu alebo z fondu poistenia pre prípad nezamestnanosti, sú študentmi a dostávajú štipendium zo štátneho systému štipendií a pôžičiek, sú dôchodcami a poberajú dôchodok od štátu, pracujú v zahraničí a odtiaľ pochádza aj ich príjem, ale sú občanmi Dánska. Zaujímavosťou je, že za rezidentov sa považujú aj námorníci pracujúci na palube lode registrovanej u dánskych úradov.

Za nerezidentov (daňovníci s obmedzenou daňovou povinnosťou) sa považujú osoby žijúce v zahraničí, ktoré v Dánsku vlastnia majetok alebo spoločnosť. Špeciálnou skupinou so zvýhodneným zdanením sú tiež výskumní pracovníci a osoby, ktoré študovali vysokú školu v inej krajine než v Dánsku.

Príjmy fyzických osôb možno rozdeliť do týchto skupín:

- osobný príjem (príjem zo zamestnaneckého vzťahu, odmeny, príjmy z dôchodkového poistenia, dôchodky, príjmy z podnikateľskej činnosti a ďalšie),
- kapitálový príjem (zisky z dlhopisov, príjem z úrokov),
- príjem z cenných papierov,
- príjem zo zahraničných spoločností.

Spoločný základ dane sa upravuje o poistné v prípade nezamestnanosti, členské príspevky odborom, dar do vymedzených oblastí vo výške 15 % základu dane, dôchodkové poistenie a dôchodkové pripoistenie, poistné na životné poistenie (v určitej výške) atď. Do kategórie neštandardných daňových odpočtov sa radia úrokové platby, náklady spojené s dopravou do zamestnania, zaplatené výživné na dieťa, ktoré nežije s daňovníkom v jednej domácnosti, strata vzniknutá pri podnikaní fyzickej osoby. Odpočítať možno tiež príspevky do neziskových organizácií do výšky 14 000 DKK. Pokiaľ chce dánsky občan odísť do predčasného dôchodku, je jeho povinnosťou platiť zvláštne príspevky, ktoré sú daňovo odpočítateľné z jednej tretiny výšky príspevku (33 %). U tzv. dvojitého bývania, ktoré sa poskytuje v prípadoch nutnosti zostať dočasne mimo adresy trvalého bydliska kvôli pracovným povinnostiam, sa poskytuje zľava 400 DKK na týždeň. Možno uplatniť aj vyššiu zľavu, ale jej oprávnený nárok je nutné podložiť potvrdenými údajmi.

Manželia svoje príjmy zdaňujú oddelene (nie je možné uplatniť splitting manželov), manželské páry však môžu uplatniť úľavy na dani, pričom ak jeden z manželov úľavu nevyužil v plnej miere, môže ju uplatniť druhý z manželov.

Sadzby centrálnej dane z príjmu fyzických osôb sú závislé od výšky príjmu: 0 % (do 42 900 DKK), 3,76 % (od 42 900 DKK do 389 900 DKK) a 15 % (nad 389 900 DKK). Miestne sadzby dane sú vyššie, pohybujú sa od 20 % do 27 %.³ V prípade, že je daňovník členom uznanej cirkvi, je povinný platiť tzv. cirkevnú daň v priemernej výške 0,7 % zo svojich ročných príjmov, pričom výška cirkevnej dane sa pohybuje v jednotlivých oblastiach Dánska v rozpätí od 0,42 % do 1,51 %. Cirkevná daň platí jedine pre členov evanjelickej cirkvi, avšak je automaticky uvalená na všetkých obyvateľov. Z platenia tejto dane je osoba vyňatá až na základe oznámenia dánskym úradom, že sa k cirkvi nehlási. Táto daň sa využíva na prevádzku a údržbu kostolov. Platí sa spolu s ostatnými priamymi daňami a jej výška sa v jednotlivých mestách líši. Cirkevnú daň odvádza okolo 85 % obyvateľov.⁴

Minimálna daň z príjmu je tak približne 30 %, ale môže sa vyšplhať až na 51,5 % (do roku 2009 až na 60 %).⁵

Tabuľka č. 1 uvádza celkové zdanenie v Dánsku pri jednotlivých typoch miezd za rok 2011, a to vo výške 66 %, 100 %, 133 % a 166 % priemernej mzdy.

Odvody na sociálne poistenie sú v Dánsku pomerne nízke napriek tomu, že trendom je rastúci podiel príspevkov sociálneho zabezpečenia (v štatistikách EÚ a OECD je Dánsko na poslednom mieste). Najnižšie sociálne príspevky sú v Dánsku kompenzované zo všeobecných daní, keď najmä priame dane sú veľmi vysoké (28 % HDP, priemer EÚ-25 je 12,4 %), dokonca vyššie ako vo Švédsku (19 % HDP). Ako vidno z tabuľky, celkovo odvádza zamestnanec na dôchodkovom, zdravotnom či nemocenskom poistení približne od 12 % do 9 % zo svojej hrubej mzdy. Poistné odvádza iba

Tab. 1 Zdanenie v Dánsku podľa výšky príjmu k priemernej mzde (rok 2011)

Povinné odvody	Výška príjmu k priemernej mzde			
	67 %	100 %	133 %	167 %
Centrálna daň z príjmu fyzických osôb	8	8,9	11,4	14
Miestna daň z príjmu fyzických osôb	17	19	20,2	20,8
Celkové odvody na dani z príjmu	25	27,9	31,6	34,8
Poistenie platené zamestnancom	12,1	10,7	10,1	9,6
Celkové odvody zamestnanca	37,1	38,6	41,6	44,5
Poistenie platené zamestnávateľom	0	0	0	0
Celkové zdanenie práce	37,1	38,6	41,6	44,5

Zdroj: OECD Tax Database, Average personal income tax and social security contribution rates on gross labour income.

zamestnanec. S rastúcim príjmom odvod poistného (vzhľadom na stropy) klesá. Od roku 1993 je v Dánsku tiež zavedená špeciálna miestna dôchodková daň, tzv. príspevok na trh práce, výšku ktorého určujú jednotlivé grófstva Dánska.

Daň z príjmov právnických osôb (spoločností) je jednotná vo výške 25 % zo zdaniteľného zisku. Platí sa predbežne dvakrát ročne, a to 20. marca a 20. novembra.⁶

Spoločnosť je považovaná za rezidenta Dánska, ak bola založená alebo má miesto vedenia v Dánsku. Predmetom zdanenia v Dánsku sú aj zisky spoločnosti založenej v zahraničí, ak je ich efektívny manažment (manažment spoločnosti vykonávajúci svoju činnosť denne) umiestnený na území Dánska. Stála prevádzkareň je vymedzená v súlade so vzorovou zmluvou o zamedzení dvojitého zdanenia OECD.

Základom dane je hospodársky výsledok, ktorý sa upravuje o rôzne pripočítateľné a odpočítateľné položky, dary, stratu atď. Daňovú stratu môže spoločnosť odpočítavať v nasledujúcich zdaňovacích obdobiach bez časového obmedzenia. V rámci odpisovej politiky sa v Dánsku uprednostňuje lineárne odpisovanie, zrýchlené odpisy možno využiť len v určitých prípadoch (napr. pri strojoch a zariadeniach). Na odpisovanie stavieb a nehmotného majetku je predpísaný špecifický systém lineárnych odpisov. Náklady na výskum a vývoj si môžu spoločnosti uplatniť už v roku ich uskutočnenia a softvérové programy možno odpísať za určitých podmienok už v roku ich nákupu. Pre lodné spoločnosti platí špecifický daňový režim.

Zvláštnym spôsobom sú zdaňované dividendové príjmy firiem, ktoré vlastnia podiely v iných firmách. Ak je podiel menší ako 10 %, dividendu je zdanená (dvojité zdanenie zisku), ak je vyšší, dividendu je oslobodená.

Daň z nehnuteľnosti sa odvádza ako 1 % z hodnoty do 3 040 000 DKK a 3 % z hodnoty presahujúcej túto čiastku. **Dedičská daň** je vo výške 15 % a je uložená len na najbližších členov rodiny.⁷

V Dánsku sa uplatňuje jednotná sadzba **dane z pridanej hodnoty**, a to vo výške 25 % z predajnej ceny väčšiny tovarov a služieb. Aj tu však existujú výnimky. Platenie DPH sa nevzťahuje na predaj a prenájom nehnuteľností, dodávky plynu, vody, elektriny a tepla, výhry v lotériách, predaj akcií a obligácií, iné finančné transakcie (pošty) a poisťovacie transakcie, zdravotnícku starostlivosť, sociálne služby, školné, amatérsky šport, určité kultúrne udalosti a dodávky umeleckých predmetov, dopravu osôb inými prostriedkami než turistickými autobusmi. Nulovú DPH majú noviny a export. DPH je v zásade refundovaná na všetok nakúpený tovar a služby určené na podnikanie. Refundácia sa vzťahuje i na zahraničných podnikateľov, ktorí nemajú sídlo podnikania v Dánsku. DPH nemožno refundovať na automobily, hotelové ubytovanie, konferenčné a zábavné podniky.⁸

V Dánsku sa platia **spotrebné dane** z motorových vozidiel, energie, alkoholu a tabakových výrobkov. Spotrebná daň na cigarety dosahuje pri

priemernej cene cigariet 60,65 % z konečnej ceny. Vysoká je aj spotrebná daň na víno. Spotrebná daň na liter vína predstavuje 0,8239 € (obsah alkoholu od 6 % do 15 %) alebo 1,2345 € (obsah alkoholu od 15 % do 22 %). V 90-tych rokoch sa zaviedla nová forma spotrebnej dane. Nazýva sa zelená daň (ekologická daň) a vzťahuje sa na spotrebu tovaru, ktorý je znečisťujúci alebo vzácny, teda na vodu, olej, benzín, elektrickú energiu atď.⁹ Druhá najvyššia z krajín EÚ je spotrebná daň na elektrinu (108,30 € za MWh), spotrebná daň na benzín je mierne nadpriemerná (567 € za 1 tisíc litrov).

Zaujímavosťou daňového systému Dánska bolo zavedenie tzv. „tučnej dane“ v roku 2011, ktorá je však od roku 2013 zrušená. Vzťahovala sa na mlieko, maslo a všetky výrobky obsahujúce nasýtené masťné kyseliny (teda aj na hotové jedlá, napr. na pizzu). Zdanené boli tiež sladkosti, čokoláda a zmrzlina. Za kilogram nasýtených masťných kyselín Dáni museli zaplatiť navyše 16 DKK (2,15 eura). Táto daň bola prijatá z dôvodu narastajúceho percenta obezity, ktorou v Dánsku trpí 10 % obyvateľov.¹⁰ Daň na tuk sa ruší z niekoľkých dôvodov: administratívne náklady spojené s výberom tejto dane sa neúmerne zvýšili, daň ohrozila pracovné miesta vo výrobe potravín, zdraženie dopadlo hlavne na občanov s nízkymi príjmami, ktorí potraviny s vyšším podielom nasýtených masťných kyselín konzumujú najviac. Odborníci konštatujú, že zvýšenie cien potravín obsahujúcich nasýtené masťné kyseliny sa na skvalitnení životného štýlu Dánov nijak neprejavilo. Predaj masla, margarínu a rastlinných olejov zaznamenal síce 10- až 20-percentný pokles, ale to sa pripisuje zintenzívneniu nákupnej turistiky do Nemecka a Švédska.

O možnosti zaviesť podobnú daň sa opatrne hovorilo aj na Slovensku. Radovan Ďurana však uvádza¹¹, že zdaňovanie potravín má mnohé zásadné nedostatky (napr. daň postihuje zdravých ľudí – tvrdí, že tí, ktorí znášajú náklady externality budú znášať aj náklady jej odstránenia, daň viac postihuje pohybovo aktívnych, ktorí z titulu vyššieho výdaja majú vyšší kalorický príjem, elasticita dopytu obeznych a ľudí s nadváhou je nízka, podobne ako je to u fajčiarov či silných alkoholikov, selektívne dane, napr. daň z tuku, by viedli k hľadaniu rôznych aditív, dane z potravín by v istom rozsahu obmedzili tok investícií do potravinárskeho priemyslu atď.). Vláda v Kodani zrušila nakoniec aj plánovanú daň na cukor, ktorá mala byť zavedená k 1. 1. 2013.¹²

Dánsko má tiež zavedenú registračnú daň, ktorá sa platí pri zakúpení automobilu či motocykla. Platí sa iba raz (následnou zmenou majiteľa sa opätovne neplatí). Výška dane sa pohybuje od 105 % do 180 % v závislosti od hodnoty automobilu.¹³

ŠVÉDSKO

V rokoch 1890 až 1950 malo Švédsko jednu z najvyšších mier rastu na svete, s priemerným daňovým zaťažením 10 až 20 percent. Toto obdobie je vysvetlením mnohého z dnešného bohatstva.

- 6 Denmark Tax Rates. Dostupné na: <http://www.taxrates.cc/html/denmark-tax-rates.html> (10. 11. 2012).
- 7 Denmark Tax Rates. Dostupné na: <http://www.taxrates.cc/html/denmark-tax-rates.html> (12. 11. 2012).
- 8 Dánsko: Finančný a daňový sektor. Dostupné na: <http://www.business-info.cz/cs/clanky/dansko-financni-a-danovy-sektor-18530.html#sec4> (5. 1. 2013).
- 9 <http://www.finance.cz/dane-a-mzda/dane-v-cr-a-v-eu/dane-v-eu/dane-v-dansku/> (5. 1. 2013).
- 10 <http://www.euractiv.sk/podnikanie-v-eu/clanok/tucna-dan-v-dansku-zivi-obchody-v-nemecku-019849> (10. 1. 2013).
- 11 <http://blog.etrend.sk/iness/2012/04/02/hekriticky-ifp/> (10. 1. 2013).
- 12 <http://www.iness.sk/stranka/7761-Dansko-chce-zrusit-hamburgerovu-dan.html> (10. 1. 2013).
- 13 Dane v Dánsku. Dostupné na: <http://dansko.informationplanet.sk/praca-v-dansku/dane-v-dansku/> (11. 11. 2012).

- 14 MUNKHAMMAR, Johnny. 2006. Kopírujte severské riešenia a nie problémy. Dostupné na: <http://www.konzervativizmus.sk/article.php?1154> (10. 11. 2012).
- 15 Římský, M. 2003. Daňový systém ve Švédsku. Dostupné na: <http://www.mesec.cz/clanky/danovy-system-ve-svedsku/> (20. 11. 2012).
- 16 Daňová soustava Švédska. Dostupné na: <http://www.ucetnikavarna.cz/archiv/dokument/doc-d2185-v2928-danova-soustava-svedska/> (18. 11. 2012).
- 17 Notisum. Dostupné na: <http://www.notisum.se/Pub/Default.aspx?pageid=288> (20. 11. 2012).
- 18 Sweden-Tax guides. Dostupné na: <http://www.capitaltaxconsulting.com/international-tax/sweden/swedish-income-tax/> (11. 11. 2012).
- 19 Římský, M. 2003. Daňový systém ve Švédsku. Dostupné na: <http://www.mesec.cz/clanky/danovy-system-ve-svedsku/> (20. 11. 2012).
- 20 Daňová soustava Švédska. Dostupné na: <http://www.ucetnikavarna.cz/archiv/dokument/doc-d2185-v2928-danova-soustava-svedska/> (12. 11. 2012).

Z 50 najväčších švédskych firiem iba jedna bola založená po roku 1970. Bola to krajina so slobodným trhom a obmedzenou úlohou štátu, ktorý sa zo žobráka stal boháčom. Vtedy sa stalo Švédsko socialistickým. Daňové zaťaženie sa viac ako zdvojnásobilo, podniky boli znárodnené, štát rozširoval sociálne monopoly a pod. To však malo tvrdé dôsledky. Podľa OECD sa HDP krajiny na hlavu prepadol zo štvrtého miesta v roku 1970 na dnešné 13. miesto. Inflácia a nezamestnanosť sa zvýšili.

Začiatkom deväťdesiatych rokov minulého storočia boli predsa len uzákonené trhové reformy, ktoré zlepšili hospodársku výkonnosť Švédska. Bol liberalizovaný trh s telekomunikáciami, boli mierne znížené daňové sadzby, firmám sa dovolilo poskytovanie súkromnej zdravotnej starostlivosti, centrálna banka sa stala nezávislou a bol zreformovaný dôchodkový systém. Švédsko ako krajina s hlboko zakorenenou tradíciou sociálneho štátu sa stalo krajinou s mierou zdanenia, ktorá je jednou z najvyšších na svete. I keď stredopravá vláda od nástupu v roku 2006 uskutočnila mnoho reformných krokov smerujúcich ku zníženiu daňového zaťaženia (napr. zrušenie najviac kritizovaných majetkových daní – z nehnuteľností, z majetku, darovacej a dedičskej dane), ešte v roku 2008 získal štát vo forme daní podiel 49,7 % na vytvorenom HDP. Švédsky daňový systém je relatívne zložitý a je predmetom kritiky OECD, čo sa týka jeho štruktúry, ale aj celkovej výšky daňovej kvóty.¹⁴

Švédsky štát blahobytu si kladie tri hlavné ciele: zabezpečenie plnej zamestnanosti, dosiahnutie optimálnej sociálnej rovnosti a vybudovanie systému sociálneho zabezpečenia cestou všeobecnej politiky blahobytu. Pozitívnym výsledkom tejto politiky je vysoká vzdelanosť v zemi a v porovnaní s ostatnými krajinami priaznivé ukazovatele o zdravotnom stave švédskej populácie. Neúnosný rast daňového zaťaženia sa na druhej strane prejavil v strate pracovnej iniciatívy, v poklese sklonu k úsporám a k úniku kapitálu do zahraničia.¹⁵

Dane spravuje špeciálna daňová agentúra Skatteverket, ktorá veľmi prísne trestá daňové podvody či neplatenie daní. Švédsky parlament určuje národné a štátne dane, miestne úrady majú voľnú ruku pri rozhodovaní o výške dane z príjmu v ich municipalitách a okresoch. Daňový subjekt platí dane vkladom peňažných prostriedkov na svoj daňový účet, ktorý musí mať zriadený u správcu dane. Vedľa daní stojí rozsiahly systém zamestnaneckých príspevkov (poplatky sociálneho zabezpečenia), ktoré pokrývajú penzie, zdravotné dávky a iné typy sociálneho poistenia.¹⁶

Švédsku daňovú sústavu podobne ako v iných krajinách tvoria tak priame, ako aj nepriame dane a poplatky.

Daň z príjmu fyzických osôb sa skladá z dvoch častí, z miestnej dane (municipálna daň) a zo štátnej dane (národná daň). Miestna daň z príjmov je príjmom jednotlivých provincií a úrovni komunálnej vlády, štátna daň z príjmov je príjmom štátneho rozpočtu. Daňovou reformou v roku 1990 sa prehĺbila komplexná integrácia štátnej a miestnej dane, čo umožňuje lepšiu orientáciu daňovníkov.

Podľa všeobecného pravidla tak rezidenti Švédska podliehajú miestnej dani z príjmu v tej oblasti, v ktorej majú trvalé bydlisko.

Daňovými rezidentmi sú osoby, ktoré majú miesto trvalého pobytu vo Švédsku alebo sa tu zdržiavajú aspoň 183 dní v príslušnom kalendárnom roku. Švédskemu zdaneniu podliehajú aj ich celosvetové príjmy. Daňoví nerezidenti sú fyzické osoby, ktoré nemajú miesto pobytu vo Švédsku, ale obvykle sa tu zdržiavajú, napr. kvôli štúdiu či liečbe. Švédskemu zdaneniu podliehajú len ich príjmy z tuzemských zdrojov.

Predmetom dane sú príjmy zo závislej činnosti, príjmy z podnikania a samostatnej zárobkovej činnosti a príjmy z kapitálového majetku.

Miestna daň z príjmu je lineárna a diferencovaná podľa obce trvalého bydliska daňovníka. Pohybuje sa medzi od 28 % do 35 %. Priemerná sadzba miestnej dane v roku 2011 bola 31,55 %. Táto sadzba dane sa skladá z dvoch častí: časť plynúca obci (v priemere 20,73 %) a časť plynúca kraju (v priemere 10,82 %). Miestna daň z príjmu nie je odpočítateľná na účely štátnej dane z príjmu.

Štátna daň z príjmu je progresívna. Vyberá sa až od zdaniteľných príjmov vo výške 383 000 SEK. Ak sú zdaniteľné príjmy daňovníka vyššie než 383 000 SEK, výška sadzby je 20 % z príjmu prevyšujúceho túto hranicu. Ak tieto príjmy súčasne prekročia čiastku 548 300 SEK, platí daňovník aj štátnu daň vo výške 5 % z príjmu presahujúceho uvedenú čiastku.¹⁷

Z celkového základu dane z príjmov fyzických osôb platia všetci daňovníci tiež pohrebný poplatok (v priemere 0,22 %), ktorého výška sa líši od farnosti. Členovia švédskej či inej povolenej cirkvi (a všetci v Stockholme a Tranås) odvádzajú z celkového základu dane navyše ako súčasť dane z príjmu fyzických osôb aj cirkevnú daň. Sadzba tejto dane je lineárna a diferencovaná podľa cirkvi. V roku 2011 bola priemerná sadzba 0,99 %.

Okrem toho musia daňovníci odvádzat' obecný príspevok do dôchodkového systému vo výške 7 % zo základu dane zo závislej činnosti, prípadne tiež 7 % zo základu dane z podnikania a inej samostatnej zárobkovej činnosti, pokiaľ daňovník podniká či vykonáva samostatnú zárobkovú činnosť (najviac celkovo 29 400 SEK).

Daňovníci majú za zdaňovacie obdobie nárok na zľavu na dani vo výške 100 % zaplatených obecných príspevkov do dôchodkového systému, ďalej na zľavu z aktívnej zárobkovej činnosti a v prípade, že daňovník dosiahne stratu z kapitálového majetku, môže si ako zľavu na dani uplatniť 30 % z tejto straty neprevyšujúcu 100 000 SEK. Pokiaľ je strata vyššia, môže si odpočítať iba 21 % zo straty presahujúcej uvedenú hranicu.¹⁸

V prípade kľúčových zahraničných zamestnancov (experti, výkonní pracovníci, vedci a výskumníci) sa počas prvých troch rokov uplatňuje výnimka – zdaňuje sa iba 75 % dosiahnutého príjmu.¹⁹

Daň z príjmu právnických osôb predstavuje 26,3 %. Táto daň je príjmom len štátneho rozpočtu.²⁰

Daňoví rezidenti majú sídlo alebo miesto svojho vedenia na území Švédska, sú tu registrovaní ako právnické osoby a zdaňujú tu svoje celosvetové príjmy. Daňoví nerezidenti sú právnické osoby so sídlom v zahraničí, ktoré nemajú miesto vedenia vo Švédsku. Tieto osoby zdaňujú vo Švédsku len príjmy dosiahnuté vo Švédsku.

Predmetom dane sú všetky príjmy z činnosti a z nakladania so všetkým majetkom právnickej osoby, ak nie je v zákone ustanovené inak. Od dane sú oslobodené napr. príjmy štátu, krajov, obcí alebo nadácií.

Základom dane je rozdiel medzi zdaniteľnými príjmami a výdavkami preukázateľne súvisiacimi s činnosťou právnickej osoby za zdaňovacie obdobie a potom znížené o základný príspevok (rovnaký ako v prípade dane z príjmov fyzických osôb). Všetky výdavky vynaložené na dosiahnutie, zabezpečenie a udržanie zdaniteľných príjmov právnickej osoby sú odpočítateľné od základu dane, vrátane príspevkov na sociálne poistenie a daňovej straty, ktorá môže byť prevedená do ďalších rokov bez obmedzení.

Daň z kapitálu (kapitálových úrokov, dividend a kapitálových ziskov) je vo výške 30 %.²¹

Daň z nehnuteľností bola v rámci daňovej reformy od začiatku roku 2008 zrušená a nahradená miestnym poplatkom vo výške 6 362 SEK za rodný dom, resp. 0,75 % z jeho daňovej hodnoty, pokiaľ je táto čiastka nižšia. Z nových domov (do 5 rokov) sa poplatok neodváža, ďalších 5 rokov iba v polovičnej výške (3 181 SEK/0,375 %). V prípade bytových domov s viac bytovými jednotkami sa vyberá poplatok vo výške 1 200 SEK za byt, resp. 0,4 % z jeho daňovej hodnoty. Daň z kapitálových ziskov uplatňovaná pri predaji bytových nehnuteľností sa zvýšila z 20 na 22 %.²²

Nepriamo dane môžeme rozdeliť na všeobecnú spotrebnú daň – DPH a dane selektívne spotrebné.

Daň z pridanej hodnoty má tri sadzby. Základná sadzba je 25 %, pre potraviny a ubytovacie služby však platí znížená sadzba vo výške 12 %, pre tlačoviny, knihy, verejnú dopravu, športové udalosti a niektoré kultúrne aktivity je sadzba vo výške 6 %.²³ Lekárska starostlivosť, vzdelávanie, kultúrne a športové akcie sú od dane oslobodené.

Medzi spotrebné selektívne dane patria napr.:

- Daň z alkoholu
 - daň z vína a kvasených nápojov – pohybuje sa od 7,85 SEK až do 45,17 SEK/liter,
 - daň z liehu – je pevná vo výške 501,41 SEK za liter čistého 100 % liehu.
- Daň z tabakových výrobkov – sadzba pri cigaretách predstavuje 1,27 SEK za 1 ks cigarety a 1 % z ceny jednotkového balenia pre konečného spotrebiteľa. Výška dane sa potom vypočíta ako súčet súčinu dane a ceny jednotkového balenia cigariet pre konečného spotrebiteľa lomeno 100.
- Energetické dane
 1. daň z energie a uhlíka – predmetom sú minerálne oleje, fosilné palivá a ďalšie oleje a plyny. Sadzby sú rôzne,

Tab. 2 Výpočet dane z príjmu fyzických osôb vo Švédsku (rok 2011)

Čiastkový základ dane zo závislej činnosti
Čiastkový základ dane z podnikania a z inej samostatnej zárobkovej činnosti
= Základ dane
– Základný príspevok
= Celkový základ dane
Výpočet jednotlivých daní a poplatkov
+ Municipálna daň z príjmu
+ Štátna daň z príjmu
+ Pohrebný poplatok
+ Cirkevná daň
+ Obecný príspevok do dôchodkového systému zo závislej činnosti
+ Obecný príspevok do dôchodkového systému z podnikania a z inej samostatnej zárobkovej činnosti
+ Obecná daň z nehnuteľností
+ Štátna daň z nehnuteľností
Medzisúčet daní a poplatkov
– Zľava na dani na zaplatené obecné príspevky do dôchodkového systému
– Zľava na dani z aktívnej zárobkovej činnosti
– Zľava na dani z kapitálovej straty
= Celková daň po zľavách
– Daň odvedená v zálohách
= Daňový doplatok alebo preplatok

Zdroj: Notisum. Dostupné na: <http://www.notisum.se/Pub/Default.aspx?pageid=288> (20. 11. 2012).

2. daň zo síry – v prípade pevných a plyných palív predstavuje 30 SEK za 1 kg síry v palive, pri kvapalných palivách predstavuje 27 SEK za každú desatinu percenta obsahu síry v 1 m³ paliva,
3. daň z elektriny – sadzba dane elektrickej energie pri priemyselnej činnosti, vo výrobnom procese alebo na profesionálne skleníkové pestovanie predstavuje 0,5 SEK/kWh, pri elektrickej energii pre domácnosti je to 18,70 SEK/kWh a v ostatných prípadoch 28,30 SEK/kWh. Od tejto dane je oslobodená elektrická energia vyrobená a spotrebovaná v lodnej doprave alebo energia použitá na výrobu elektriny.

Cestná daň – sadzba dane z osobných automobilov má dve časti, a to základnú čiastku 360 SEK a čiastku 20 SEK za každý gram CO₂, ktorý presahuje hodnotu 120 g CO₂ na 1 km jazdy. Pri dieselových automobiloch sa súčet základnej čiastky a čiastky za nadbytok CO₂ vynásobí tzv. faktorom paliva, ktorý je 2,55. Ak bolo toto dieselové vozidlo registrované na daň pred 1. januárom 2008, pripočíta sa ešte ako dodatok k životnému prostrediu navyše 500 SEK, pri prvej registrácii po tomto dátume už len 250 SEK. Od tejto dane sú oslobodené traktory, vozidlá záchranné a hasičskej služby, snežné skútre či prívesy s celkovou hmotnosťou do 750 kg.²⁴

Pokračovanie v nasledujúcom čísle.

21 Daňová soustava Švédska. Dostupné na: <http://www.ucetnikavarna.cz/archiv/dokument/doc-d2185-v2928-danova-soustava-svedska/> (20. 11. 2012).

22 http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/svedsko/ekonomika/financni_a_danovy_sektor.html (13. 11. 2012).

23 World Tax Rates. Dostupné na: <http://www.taxrates.cc/html/sweden-tax-rates.html> (13. 11. 2012).

24 Švédsko: Finanční a daňový sektor. Dostupné na <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/svedsko-financni-a-danovy-sektor/5/1000810/#sec5> (15. 11. 2012).

Systemy menových kurzov v krajinách strednej Európy (Teoretické aspekty verzus praktické skúsenosti)

1. časť

doc. Ing. Rajmund Mirdala, PhD.

Ekonomická fakulta Technickej univerzity v Košiciach

Mnohé krajiny sú v súčasnosti vystavené celému komplexu dôsledkov hospodárskej krízy. Nepriaznivý vývoj národných ekonomík je sprevádzaný nárastom neistoty na medzinárodných finančných trhoch. Neurčité očakávania ekonomických subjektov sa premietajú do zvýšenej nestability menových kurzov. Vplyvom mnohých vonkajších podnetov sa mení aj pôsobenie menových kurzov na domáci ekonomický vývoj. Predmetom odborných diskusií sa preto aj v tejto súvislosti stávajú otázky spojené s vhodnosťou režimov menových kurzov, ktoré jednotlivé krajiny uplatňujú. Možno sa domnievať, že dilema voľby medzi pevnými a pohyblivými menovými kurzami sa v časoch nárastu globálnej ekonomickej neistoty a negatívnych tendencií v celosvetovom hospodárstve stáva opäť vysoko aktuálnou nielen v teoretických, ale aj v hospodársko-politických kruhoch.

Pred krajinami strednej Európy (SE) stála už niekoľko rokov pred nástupom svetovej hospodárskej krízy výzva spojená s prípravou na zavedenie eura a účasť na projekte spoločnej meny s ostatnými členskými krajinami eurozóny. Spomedzi množstva faktorov, ktoré boli predmetom úvah v súvislosti s vhodnosťou načasovania vstupu krajín SE do eurozóny, sa ako vysoko aktuálna javila aj otázka dôsledkov straty menovej autonómie. Strata flexibility menového kurzu domácich mien kandidátskych krajín bola postavená do priameho kontrastu s kurzovou stabilitou spojenou so vzdaním sa menovej suverenity. Napriek nesporným výhodám spojeným so zafixovaním menového kurzu domácej meny a s následným prechodom na euro sa rizikám spojeným s odtrhnutím vzájomnej previazanosti celkového ekonomického vývoja a vývoja menového kurzu venuje v empirických štúdiách pomerne malý priestor.

Za obdobie posledných dvoch desaťročí majú krajiny SE za sebou niekoľko etáp spojených s postupným formovaním režimu menového kurzu. Z komplexného hľadiska možno v týchto krajinách sledovať trend prechodu od rigidnejších smerom k flexibilnejším formám usporiadania systémov menových kurzov.

Formovanie politiky menových kurzov ekonomík z regiónu SE možno považovať za jeden z kľúčových atribútov súvisiacich so základnými hospodársko-politickými rozhodnutiami po začatí transformačného procesu v roku 1989. Napriek špecifickým črtám tohto procesu možno spomenúť viaceré skutočnosti, ktoré mali v tranzitívnych ekonomikách (osobitne v krajinách SE) podobný charakter, napríklad východiskovú pozíciu po roku 1989, vývoj základných makroekonomických proporcií v priebehu prvého desaťročia transformač-

ného procesu a rovnaký cieľ, ktorým bol vstup do Európskej únie (EÚ) a následné prijatie eura.

Menové kurzy krajín SE sa vyvíjali v súlade s rovnakými základnými vzťahmi ako menové kurzy vyspelých ekonomík, zároveň však v týchto ekonomikách prebiehali špecifické procesy, ktoré boli spojené s podstatou hospodárskej transformácie, rozvojom jednotlivých čiastkových trhov, dereguláciou trhov, meniacou sa štruktúrou relatívnych cien a pod. Tieto procesy zásadným spôsobom poznačili podmienky a predpoklady formovania dlhodobých trendov, ktorých pochopenie a zdôvodnenie pritom možno považovať za základné východisko pre zdôvodnenie a implementáciu príslušného režimu menových kurzov v jednotlivých krajinách SE.

S ohľadom na usporiadanie menových kurzov a politiku menových kurzov je podobnosť základných črt v rámci krajín SE po roku 1989 zreteľná predovšetkým na začiatku a na konci obdobia. Na začiatku transformačného procesu aplikovala väčšina tranzitívnych ekonomík (vrátane krajín SE) systém pevného menového kurzu, keďže pevná vonkajšia nominálna kotva bola považovaná za najúčinnnejší nástroj v boji s infláciou a znižovaní nákladov dezinflačného procesu. Tento prístup sa opieral o skutočnosť, že väčšina transformujúcich sa krajín vykazovala znaky malých otvorených ekonomík. Po ukončení prístupového procesu v roku 2004, keď krajiny SE vstúpili do EÚ, sa týmto krajinám podarilo dosiahnuť vyššiu stabilitu menových kurzov ich národných mien vo vzťahu k euru. Ďalšími krokmi v rámci integračného procesu je participácia krajín SE v ERM 2 (slovenská koruna vstúpila do ERM 2 v novembri roku 2005) a následné prijatie eura (Slovenská republika prijala euro začiatkom roku 2009).

Vzhľadom na určité spoločné črty transformačného procesu v krajinách SE by sa mohlo zdať, že tieto krajiny pristúpia k prijatiu podobných stratégií menových kurzov, ktoré by aplikovali počas celého obdobia až do prijatia eura. Skutočnosť však bola odlišná. Ešte aj v súčasnosti a teda v pomyselné záverečnej fáze¹ (z pohľadu charakteru politiky menových kurzov) pred vstupom do ERM 2 a následným prijatím eura sa systémy menových kurzov v krajinách SE líšia. Kým Česká republika a Poľsko využívajú systém voľného floatingu, Maďarsko využíva systém menového kurzu s riadenou pohyblivosťou pri zachovaní eura v pozícii referenčnej meny (pričom až do začiatku roku 2008 využívalo systém pevného menového kurzu voči euru). Slovenská republika využívala až do prechodu na euro systém riadeného floatingu. Od začiatku transformačného procesu pritom tieto krajiny prešli viacerými úpravami svojho systému menového kurzu, najmä smerom od fixovania menového kurzu ku flexibilnejšiemu systému menového kurzu. Tieto zmeny pritom neboli vyvolané (až na určité výnimky) menovými krízami, ale odrážali aktívne prispôsobovanie stratégií menovej politiky domácich centrálnych bánk aktuálnemu a očakávanému makroekonomickému vývoju, ako aj zámerom súvisiacim s ich budúcimi integračnými ambíciami v podobe prípravy na vstup do HMÚ.

1. TEORETICKÉ ASPEKTY FORMOVANIA SYSTÉMU MENOVÉHO KURZU

Rozhodovanie o systéme menového kurzu možno považovať za jeden z kľúčových aspektov procesu výberu vhodného menového systému v podmienkach domácej ekonomiky. Voľba menového systému, ktorý najlepšie zohľadňuje špecifické podmienky a okolnosti, je na slobodnom rozhodnutí konkrétnej krajiny. Pri tomto výbere môže pomôcť praktická klasifikácia menových systémov, ktorá zohľadňuje rôzne vzájomné kombinácie medzi záväzným a flexibilným (diskrétnym) charakterom rozhodovania centrálnej banky (tabuľka 1).

Krajiny aplikujúce *systém bez menovej autonómie* nemajú vlastné obeživo. Ide o krajiny, ktoré využívajú systém menového kurzu klasifikovaného zo strany IMF ako no separate legal tender (NSLT), currency board arrangements (CBA), prípadne currency union arrangements (NCU). Pre

systém bez menovej autonómie je charakteristický záväzok vo vzťahu k nominálnej kotve, ktorou je priamo či nepriamo mena veľkej vyspelejšej krajiny. Centrálné banky využívajúce systém bez menovej autonómie vykazujú najvyšší stupeň záväznosti a najmenej flexibility spomedzi všetkých menových systémov.

Na opačnej strane spektra záväznosť versus flexibilita sú krajiny so *systémom s nedostatočnou menovou kotvou*, ktoré možno definovať ako krajiny s ročnou mierou inflácie meranej na báze CPI prevyšujúcou 40 percent. Tieto krajiny prakticky nemajú zadefinovanú žiadnu operatívnu nominálnu kotvu. Centrálné banky v krajinách s nedostatočnou menovou kotvou vykazujú nízky stupeň záväznosti vo vzťahu k nominálnej kotve a vysoký stupeň flexibility.

V rámci *menového systému s monetárnou kotvou* využívajú krajiny ako nominálnu kotvu monetárny agregát. Krajiny s verejne prezentovaným monetárnym cieľom a režimom pohyblivého menového kurzu sú klasifikované ako krajiny s monetárnou kotvou. Monetárny cieľ vytvára centrálnej banke priestor na absorpciu domácich ekonomických šokov, súčasne si ale vyžaduje existenciu stabilného vzťahu medzi cieľným monetárnym agregátom a konečným cieľom menovej politiky. Keďže tieto vzťahy nie sú dostatočne stabilné na to, aby poskytovali striktnú previazanosť súčasne cieľných monetárných agregátov v praxi, systémy s cieľným monetárnym agregátom sa striktné nepridržiavajú Friedmanovho pravidla.

V rámci *menového systému s pevným menovým kurzom* vo funkcii nominálnej kotvy vystupuje hodnota menového kurzu národnej meny vo vzťahu k inej mene (prípadne k menovému košu) – obvykle ide o menu krajiny s nízkou mierou inflácie, ktorá je súčasne významným obchodným partnerom krajiny uplatňujúcej tento menový systém. Krajiny spadajú do tohto menového systému, ak ich systém menového kurzu je zo strany MMF charakterizovaný ako jeden z nasledujúcich: (a) tradičný systém pevného menového kurzu, (b) systém pevného menového kurzu s horizontálnymi pásmami, (c) systém pevného menového kurzu s kľavými zmenami parít. Tieto režimy menového kurzu sú dostatočne pevné, transparentné, aby slúžili ako viditeľná nominálna kotva na ukotvenie inflačných očakávaní. Je zaujímavé, že centrálné banky využívajúce systém pevného

¹ Keďže Slovenská republika pokročila v procese menovej integrácie najďalej spomedzi všetkých štyroch krajín SE, v jej prípade sa pomyselná záverečná fáza zakončila vstupom do eurozóny začiatkom roku 2009.

² Okrem uvádzanej klasifikácie možno spomenúť aj členenia iných autorov, ako napr. Mishkin (1999), Reinhart a Rogoff (2002) a pod.

Tabuľka 1 Prehľad menových systémov

Menové systémy	Nominálna kotva	Jasnosť/transparentnosť
Bez menovej autonómie	obeživo inej krajiny	vysoká
Nedostatočná menová kotva	žiadna	nemožno stanoviť
Monetárna kotva	menový agregát	stredná
Pevný menový kurz	menový kurz	vysoká
Plnohodnotné inflačné cieľenie	inflačný cieľ	vysoká
Implicitné cieľenie cenovej hladiny	cenová stabilita	nízka až stredná
Nepĺnohodnotné inflačné cieľenie	široký inflačný cieľ	nízka

Zdroj: Stone a Bhundia, 2004.²

menového kurzu sa v porovnaní s ostatnými menovými systémami vyznačujú priemernou úrovňou záväznosti a flexibility vo vzťahu k nominálnej kotve. Je to odrazom skutočnosti, že niektoré centrálné banky využívajú režim pevného menového kurzu s kľavými zmenami parít a dokonca aj krajiny s pevnými paritami menových kurzov príležitostne upravujú centrálnu paritu.

Naľavo v pomyselnom spektre záväznosť versus flexibilita od krajín využívajúcich niektorý z predchádzajúcich troch menových systémov sú krajiny s *autonómnou menovou politikou*, ktorým sa darí udržiavať infláciu na dostatočne nízkej úrovni, čo možno chápať ako dôsledok v širšom kontexte stabilne vnímaných inflačných očakávaní. Tieto krajiny pritom nevytvárajú systémy s monetárnou, resp. kurzovou nominálnou kotvou, ale na tento účel využívajú určitú formu inflačnej kotvy. Treba však zdôrazniť, že medzi jednotlivými krajinami existujú systematické rozdiely pre rámec tohto menového systému. Tieto rozdiely preto možno využiť na klasifikáciu týchto krajín do rôznych režimov. Spomínané systematické rozdiely možno nájsť v nasledujúcich oblastiach: (a) jasnosť zvolenej nominálnej kotvy, (b) či je miera inflácie využitá pre explicitne, resp. implicitne definovanú nominálnu kotvu.

Jasnosť v rámci menového režimu možno bližšie rozčleniť na transparentnosť a zodpovednosť. Transparentnosť umožňuje verejnosti monitorovať odhodlanosť centrálnej banky naplniť predsavzatý inflačný cieľ, pričom informácie sa k verejnosti dostávajú prostredníctvom médií a detailných inflačných správ. Zodpovednosť centrálnej banky zdôrazňuje jej pozíciu pri napĺňaní prezentovaného záväzku vo vzťahu k inflačnému cieľu. Formálnou súčasťou zodpovednosti môže byť explicitná zaangažovanosť vlády pri rozhodovaní o úrovni inflačných cieľov, požiadavka voči centrálnej banke verejne prezentovať príčiny a dôsledky zlyhania pri napĺňaní inflačného cieľa.

Krajiny využívajúce inflačné ciele, ktoré prijali čistý záväzok vo vzťahu k inflačnému cieľu, možno zaradiť do menového systému s *plnohodnotným inflačným cíelením*. Prísny záväzok krajín vo vzťahu k inflačnému cieľu vytvára v porovnaní s ostatnými menovými systémami pomerne úzky priestor pre flexibilitu, s výnimkou systému bez menovej autonómie. Vhodným časom pre zavedenie inflačného cíelenia je okamih, kedy krajina úspešne zaviedla do praxe väčšinu elementov, ktoré vytvárajú rámec pre plnohodnotné inflačné cíelenie.

Zostávajúce centrálné banky možno voľne zaradiť (nie klasifikovať) do skupiny krajín s relatívne neprehľadným inflačným cieľom. Mnohé krajiny využívajú ako menovo-politický cieľ inú kategóriu ako infláciu. Významným faktorom rôznorodosti je v tejto súvislosti aj veľkosť a stupeň vyspelosti jednotlivých krajín, keďže možno očakávať, že menový systém môže byť prispôsobený odlišným, často špecifickým ekonomickým okolnostiam.

Pre prehľadnenie tejto pomerne veľkej skupiny krajín môžeme použiť členenie na dve skupiny: do prvej skupiny umiestnime krajiny, ktoré do-

siahli cenovú stabilitu, a v druhej skupine zostanú krajiny, ktoré cenovú stabilitu nedosiahli.

Vhodný spôsob definovania cenovej stability je prostredníctvom analýzy úrovne a variability inflácie, ktorá najvhodnejším spôsobom podporuje dlhodobý ekonomický rast. Stanley Fischer (Fischer, 1996) využil tento prístup ako základ pre formulovanie ideálneho dlhodobého cieľa menovej politiky: inflácia v rozmedzí od 1 do 3 percent. Ako ďalší prístup môžeme uviesť príklad Sarela (Sarel, 1996), ktorý došiel k záveru, že vzťah medzi infláciou a ekonomickým rastom sa zmení z negatívneho na pozitívny pod úrovňou inflácie okolo 8 percent.

Cenovú stabilitu možno na základe rôznych empirických prístupov kvantifikovať ako mieru inflácie za obdobie 10 rokov pod úrovňou 4 percent. Toto percento je však potrebné vnímať ako relatívne voľnú hranicu, keď by sme na príklade konkrétnych krajín mohli skonštatovať platnosť tohto predpokladu aj pri medziročnej miere inflácie vyššej, resp. nižšej ako uvádzané percento. V ideálnom prípade by definícia cenovej stability mala obsahovať budúce inflačné očakávania, ako aj vývoj inflácie z minulých rokov. Treba však pripomenúť, že porovnateľné merania inflačných očakávaní medzi jednotlivými ekonomikami nie sú dostupné.

Relatívnym opakom krajín, ktoré využívajú ako nominálnu kotvu inflačný cieľ, sú krajiny, ktoré využívajú ako nominálnu kotvu *implicitnú cenovú stabilitu*. Tieto krajiny sa pridŕžujú cieľa v podobe cenovej stability. Takéto konanie sa však vyznačuje nízkym stupňom jasnosti, zrozumiteľnosti vo vzťahu k verejnosti, tento záväzok má implicitný charakter. Medzi jednotlivými krajinami s nominálnou kotvou v podobe implicitnej cenovej stability existujú určité rozdiely v transparentnosti, prípadne niektoré z nich majú interne stanovené inflačné ciele, ktoré však nie sú širšej verejnosti známe. Takýto prístup je podstatne menej transparentný ako v prípade krajín s plnohodnotným inflačným cíelením, pričom bez explicitne stanoveného menovopolitického cieľa nie je možné jednoznačne posudzovať zodpovednosť menovej autority, a preto sa tento systém považuje za kvalitatívne výrazne odlišný. Tieto systémy sú obvykle dobre etablované, a preto samotná cenová stabilita môže byť vnímaná ako nominálna kotva bez toho, aby bola priamo kvantitatívne definovaná. Relatívne nízky stupeň jasnosti dáva centrálnym bankám pri tomto menovom systéme relatívne veľkú pružnosť v porovnaní s ostatnými režimami.

Zostávajúce krajiny sú klasifikované v rámci menového systému s *neplnohodnotným inflačným cíelením*. Tento menový systém v sebe zahŕňa „zmes“ menovopolitických rámcov so vzájomne odlišnými prioritami vo vzťahu k inflácii, menovému kurzu, monetárnym cieľom a sprostredkujúcim cieľom. Vzhľadom na absenciu jednotnej menovej kotvy nie je prekvapením, že tieto krajiny vykazujú relatívne nízky stupeň záväznosti a vysokú flexibilitu voči nominálnym kotvám v porovnaní s ostat-

Tabuľka 2 Vzťah menových systémov a režimov menového kurzu

Menové systémy	Režimy menového kurzu (IMF ³)	Režimy menového kurzu (Bubula – Otker-Robe, 2002)
Bez menovej autonómie	Obeživo inej krajiny	Formálna dolarizácia
	Menová rada (currency board)	Menová únia
Pevný menový kurz	Tradičný systém pevného menového kurzu	Menová rada (currency board)
		Pevný menový kurz voči jednej mene
	Systém pevného menového kurzu s horizontálnymi pásmami	Pevný menový kurz voči menovému košu
		Horizontálne pásma
Plnohodnotné inflačné ciele Implicitné ciele cenovej hladiny Neplnohodnotné inflačné ciele Monetárna kotva Nedostatočná menová kotva	Kľzáva zmena pásiem	Kľzáva zmena parít (forward looking)
		Kľzáva zmena parít (backward looking)
	Riadený floating	Kľzáve pásma (forward looking)
		Kľzáve pásma (backward looking)
	Voľný floating	Striktný riadený floating
		Iné formy riadeného floatingu
		Voľný floating

Zdroj: Bubula – Otker-Robe, 2002.

nými systémami. Krajiny s neplnohodnotným inflačným cieľom sa kvalitatívne líšia od krajín s kotvou v podobe implicitnej cenovej stability v spôsobe implementácie ich menovopolitickej stratégie, ktorá je oveľa menej prezieravá a trhovo orientovaná, pričom centrálné banky podstatne viac intervenujú na devízovom trhu. Tieto rozdiely sa odrážajú v rozmanitosti menovopolitických cieľov a v menšej vyspelosti finančných trhov. Neplnohodnotné inflačné ciele možno vnímať ako prechodné menové usporiadanie zamerané na udržanie menovej stability v podmienkach implementácie štrukturálnych reforiem na podporu jednej nominálnej kotvy.

V tabuľke 2 je prehľad prezentovaných menových systémov a ich vzájomné previazanie s režimami menových kurzov.

2. VYBRANÉ ASPEKTY FORMOVANIA SYSTÉMU MENOVÉHO KURZU V KRAJINÁCH STREDNEJ EURÓPY

2.1 Zhrnutie základných aspektov politiky menových kurzov po roku 1990

Medzi hlavné faktory, ktoré ovplyvňovali výber vhodnej stratégie pre systém menového kurzu v krajinách SE na začiatku obdobia transformačného procesu, možno zaradiť potrebu stabilizácie makroekonomického prostredia, dostupnosť a objem zahraničných devízových aktív (rezerv), stupeň celkovej ekonomickej otvorenosti (obchodnej a finančnej) a pod. V neskoršom období boli zmeny systémov menových kurzov ovplyvňované schopnosťou týchto krajín aktívne riadiť

ekonomickými aktivitami podmienené medzinárodné kapitálové pohyby. Spoločná mena euro zohrávala už od svojho vzniku významnú úlohu v rámci politiky menových kurzov krajín SE (či už ako nominálna kotva pri fixovaní na euro, referenčná mena alebo jeden z hlavných indikátorov kurzového vývoja). Politike menových kurzov možno pripísať významnú úlohu pri vytváraní priaznivých makroekonomických podmienok najmä v prvej polovici sledovaného obdobia. Úprava základných črt systémov menových kurzov mala súčasne nezanedbateľný vplyv na proces dezinfácie⁴, medzinárodné kapitálové pohyby⁵ a zahraničnú konkurencieschopnosť krajín SE⁶.

V tabuľke 3 uvádzame prehľad stratégií menového kurzu, ktoré jednotlivé krajiny SE aplikovali v rámci jednotlivých skúmaných období.

Formovanie stratégií menových kurzov v krajinách SE budeme analyzovať v rámci troch po sebe nasledujúcich období:

- Stabilizačná fáza (roky 1990 až 1994) – v rámci tohto obdobia možno za hlavný cieľ politiky menových kurzov krajín SE považovať dosiahnutie a udržanie celkovej makroekonomickej stability, čo sa v praktickej rovine spájalo s uplatňovaním rigidnejších systémov menových kurzov s úzkymi pásmami oscilácie.
- Prechodná fáza (roky 1995 až 1999) – toto obdobie bolo charakteristické nárastom ekonomickej orientácie krajín SE na krajiny EÚ, vysokými prílevmi kapitálu a autonómnejšou hospodárskou politikou, čo súčasne vytváralo priestor na využívanie flexibilnejších foriem systémov menových kurzov.

3 AREAR – Annual Report on Exchange Arrangement and Exchange Restrictions.

4 Po razantnej liberalizácii cien začiatkom 90-tych rokov a následnej vysokej inflácii bola požiadavka zmiernenia vysokej vnútornej nerovnováhy a obnovenia stability v domácom cenovom okruhu spojená s nevyhnutným prispôbením základného rámca kľúčových makroekonomických politík.

5 Obnovovanie podmienok vnútornej a vonkajšej rovnováhy v prvej polovici 90-tych rokov možno vnímať ako nevyhnutný predpoklad postupnej liberalizácie transakcií na bežnom a kapitálovom účte platobnej bilancie, čo spoločne so stabilizáciou makroekonomického vývoja a posilňovaním trhových princípov prispievalo k prehĺbovaniu medzinárodnej finančnej integrácie krajín SE.

6 Stabilizácia očakávaní kurzového vývoja (či už prostredníctvom pevného fixovania menového kurzu voči menovému košu (Česká republika a Slovenská republika) alebo klzavej zmeny fixnej parity (Maďarsko a Poľsko)) spoločne so zvyšovaním alokačnej efektívnosti na domácich trhoch a výrazne nižšími cenami vstupov aj výstupov v porovnaní s trhami západnej Európy mali pozitívny vplyv na zvyšovanie zahraničnej konkurencieschopnosti krajín SE.

- 7 Do režimu pevných menových kurzov podľa de jure klasifikácie IMF zaraďujeme currency board, pevné menové kurzy a pevné menové kurzy s úzkymi pásmami oscilácie.
- 8 Do režimu prechodných menových kurzov podľa de jure klasifikácie IMF zaraďujeme prísne riadené pohyblivé menové kurzy, pevné menové kurzy so širokými pásmami oscilácie, pevné menové kurzy s klzavými zmenami parít (crawling peg) a pevné menové kurzy s klzavými zmenami pásiem oscilácie (crawling band).
- 9 Do režimu plávajúcich menových kurzov podľa de jure klasifikácie IMF zaraďujeme menové kurzy s riadenou pohyblivosťou a voľne pohyblivé menové kurzy.
- 10 ERM 2 vznikol v roku 1999 so zámerom eliminovať riziko vzniku nadmerných kurzových fluktuácií a ich nežiaduceho pôsobenia na ekonomiky krajín kandidujúcich na vstup do eurozóny. Mena kandidátskej krajiny pritom musí zotrvať v ERM 2 počas obdobia minimálne dvoch rokov a to v rámci fluktuatívneho pásma $\pm 15\%$ od stanovenej centrálnej parity.

Tabuľka 3 Formovanie systémov menových kurzov v krajinách strednej Európy v rokoch 1990 – 2011

	Stabilizačná fáza (1990 – 1994)	Prechodná fáza (1995 – 1999)	Prípravná fáza (2000 – ERM2)
Systémy pevných menových kurzov ⁷	ČR Maďarsko Poľsko SR		
Prechodné systémy ⁸		ČR (1996 – 1997) Maďarsko Poľsko SR (1996 – 1998)	Maďarsko (do r. 2008)
Systémy plávajúcich menových kurzov ⁹		ČR (po r. 1997) SR (po r. 1998)	ČR Maďarsko (od r. 2008) Poľsko SR (do nov. 2005)

Zdroj: Vlastné spracovanie autora.

Poznámka: Pri členení systémov menových kurzov vychádzame z klasifikácie IMF (AREAER).

- Prípravná fáza (2000 až ERM 2) – toto obdobie, ktorého ukončenie možno predpokladať po vstupe meny kandidátskej krajiny do ERM 2, je charakteristické snahou kandidátskych krajín o vytvorenie podmienok na úspešné naplnenie požiadavky kurzovej stability a tak aj inštituci-

onálnych podmienok členstva domácej meny v ERM 2¹⁰ a súvisiacou prípravou na úspešné prijatie eura podporou prebiehajúceho procesu nominálnej a reálnej konvergencie.

Pokračovanie a zoznam použitej literatúry v nasledujúcom čísle.

Informácia o výskyte falzifikátov eurových platidiel zadržaných v roku 2012 na území SR

BANKOVKY

V roku 2012 bolo na území Slovenskej republiky zadržaných 1 443 kusov falzifikátov eurových bankoviek v celkovej hodnote 155 000 EUR. V hotovostnom peňažnom obehu bolo zadržaných 1 249 kusov. Zvyšné falzifikáty boli odhalené orgánmi činnými v trestnom konaní pred ich uvedením do obehu, a preto neohrozili peňažný obeh.

V hodnotenom období bol najväčší výskyt falzifikátov nominálnej hodnoty 20 EUR (27,7 %) a 50 EUR (24,9 %), ktoré spolu so 100 EUR tvorili takmer 75 % z celkového počtu zadržaných falzifikátov.

Z kvalitatívneho hľadiska je úroveň vyhotovených falzifikátov prevažne dobrá. Na falzifikátoch sú rôzne napodobnené jednotlivé ochranné prvky, avšak ich napodobnenie je nedokonalé. Prípadné falzifikáty je možné odhaliť bez použitia akejkoľvek techniky, ak sa prijímaniu peňazí venuje dostatočná pozornosť. Falzifikáty sú ľahko rozpoznateľné od pravých bankoviek použitím jednoduchého testu, ktorý spočíva v skúške hmatom, pohľadom a naklonením.

MINCE

V roku 2012 bolo na území Slovenska zadržaných 3 007 kusov falzifikátov eurových mincí, čo predstavuje v porovnaní s rokom 2011, v ktorom bolo zachytených 1 628 kusov falzifikátov, nárast o 84,7 %. Najčastejšie falšované boli mince v nominálnej hodnote 2 eurá, ich podiel predstavuje 76 %. Napriek nárastu falzifikátov je však možné konštatovať, že ich podiel v porovnaní s celkovým počtom eurových mincí v obehu je veľmi nízky.

Z hľadiska kvality vyhotovenia falzifikátov euromincí ide v prevažnej miere o falzifikáty s dobrou a veľmi dobrou technickou úrovňou vyhotovenia. Preto je pre verejnosť pomerne náročné odhaliť falzifikát, najmä ak sa prijímaným minciam nevenuje dostatočná pozornosť. Najdostupnejšou pomôckou pre rozpoznanie podozrivých mincí je jednoduchý magnet.

Rozšírenú správu o výskyte falzifikátov nájdete na stránke NBS v sekcii Bankovky a mince: <http://www.nbs.sk/sk/bankovky-a-mince/falzifikaty/spravy-o-vyskyte-falzifikatov-eurovych-platidiel>.

Z tlačovej správy NBS, 14. 1. 2013

Eurosystém predstavuje bankovku 5 € zo série Európa

Prezident Európskej centrálnej banky Mario Draghi predstavil dňa 10. januára 2013 bankovku 5 € zo série Európa. Odhalenie bankovky bolo hlavným bodom otvorenia výstavy „Nová tvár eura“, ktorá prebieha v Archeologickom múzeu vo Frankfurte nad Mohanom od 11. januára do 10. marca 2013.

Od zavedenia prvej série eurových bankoviek už ubehlo viac než desať rokov a nová bankovka 5 € tak môže ťažiť z pokroku dosiahnutého v technológii výroby bankoviek. Obsahuje niekoľko nových a zdokonalených ochranných prvkov. Vo vodoznaku a holograme je zobrazený portrét Európy, postavy z gréckej mytológie, po ktorej je séria bankoviek pomenovaná. Nápadné „smaragdové číslo“ mení farbu zo smaragdovozelenej na tmavomodrú a vytvára svetelný efekt, ktorý sa pohybuje nahor a nadol. Krátke vystupujúce čiarky umiestnené na ľavom a pravom okraji bankovky uľahčujú jej identifikáciu, najmä zrakovo postihnutým.

Tieto ochranné prvky, ktoré majú byť súčasťou všetkých nových bankoviek, sa dajú ľahko overiť hmatom, pohľadom a naklonením.

Nová séria sa aj naďalej nesie v štýle „epoch a slohov“ bankoviek prvej série a má rovnaké dominantné farby. Ako prvá bude 2. mája 2013 do obehu uvedená bankovka 5 €. Ostatné nominálne hodnoty, t. j. 10 €, 20 €, 50 €, 100 €, 200 € a 500 €, budú nasledovať v uvedenom poradí v priebehu niekoľkých nasledujúcich rokov.

Bankovky prvej série budú spočiatku v obehu súbežne s novou sériou, ale postupne sa budú z obehu sťahovať a nakoniec prestanú byť zákonným platidlom. Presný dátum ukončenia ich platnosti bude oznámený v dostatočnom predstihu. Bankovky prvej série si však stále zachovávajú svoju hodnotu a v národných centrálnych bankách krajín eurozóny ich bude možné vymieňať bez časového obmedzenia.

Viac informácií je k dispozícii v informačnom materiáli pre médiá a na internetovej stránke <http://www.novatvareura.sk/>. Súčasťou tejto internetovej stránky je náučný modul „Euro Cash Academy“, ktorý zábavným spôsobom približuje novú bankovku 5 € i ostatné eurové bankovky. Ďalším zdrojom informácií budú letáky o novej bankovke 5 €, ktoré sa budú v apríli 2013 distribuovať bankám, obchodom a ďalším podnikom v celej eurozóne. Všetky tieto opatrenia by mali verejnosti i profesionálnym spracovateľom peňazí umožniť, aby sa s novými bankovkami včas zoznámili, a zabezpečiť tak hladký priebeh zavedenia série Európa.

Tlačová správa ECB, 10. 1. 2013

SEPA – THE FUTURE OF CASHLESS PAYMENTS

Ing. Miroslava Kotasová
Národná banka Slovenska

The SEPA initiative should enable payment service users to make cashless payments throughout the Single Euro Payments Area from their payment accounts as easily, efficiently and safely as they can do today in their domestic context, only by using a single set of payment instruments. The European Payments Council has defined SEPA payment schemes and frameworks that include SEPA credit transfers, SEPA direct debits and SEPA cards framework. Regulation (EU) No 260/2012 of the European Parliament and of the Council establishing technical and business requirements for credit transfers and direct debits in euro and amending Regulation (EC) No 924/2009 came into force on 31 March 2012. It stipulates that retail credit transfers and direct debits within the European Economic Area will have to meet SEPA payment schemes by 1 February 2014, which will have a significant impact on payment service users and payment service providers. Especially payment service providers will have to make necessary preparations to ensure that both their internal processes and processes involving their customers will allow the Regulation-compliant processing. In any case, SEPA will bring many benefits to consumers, corporate payment service users, public authorities as well as payment service providers (p. 9).

SOME OPEN QUESTIONS ABOUT THE EU SINGLE SUPERVISORY MECHANISM

Vladimír Dvořáček, Júlia Čillíková, Peter Pénzeš
Národná banka Slovenska

Since the publication of a draft directive that confers certain supervisory powers on the ECB, a number of important changes has been suggested by the EU Member States as to the architecture of the single supervisory mechanism. On the basis of publicly available information, the article highlights some of these changes and discusses open questions that remain to be solved before the ECB takes over prudential supervision from the participating Member States' local authorities (p. 12).

A STORY OF GLOBAL FINANCIAL DEEPENING

Ľubomíra Gertler

The size of banks' balance sheets has been rising in global terms. This article attempts to inspect the main reasons behind and changes to such concentration. Decomposition of the total assets to GDP

ratio of top global financial institutions is applied to show the scale of excessive asset growth across different periods and balance sheet sizes (p. 14).

TAX SYSTEMS IN SCANDINAVIAN COUNTRIES

Part 1: Denmark and Sweden

Ing. Ivona Ďurinová, PhD.
University of Economics in Bratislava

Scandinavian countries belong to advanced economies with a high standard of living and generous welfare systems. Owing to these systems, Scandinavian countries are frequently called as "social states". For Nordic tax systems, a high degree of solidarity and a high rate of taxation is typical. They are considered to be relatively complex, but fair and efficient, representing a firm foundation of these "social states". They have many supporters as well as opponents. In the first part of the article, tax systems of Denmark and Sweden are introduced together with basic facts about direct and indirect taxes. Their specific and interesting features are also described. The second part focuses on Norway, Finland and Iceland, and in its conclusion, views of these tax systems' supporters and opponents are presented (p. 21).

EXCHANGE RATE REGIMES IN THE CENTRAL EUROPEAN COUNTRIES (Theoretical aspects versus practical experience)

doc. Ing. Rajmund Mirdala, PhD.
Faculty of Economics, Technical University of Košice

A consistent choice of and flexible adjustments to monetary policy frameworks and exchange rate regimes were behind the crucial economic policy decisions taken during the transition process in central European countries. Low credibility of monetary authorities, a lack of foreign exchange reserves and high inflation differentials represented substantial constraints and difficulties related to sustainability of pegged exchange rate regimes at the beginning of the transition process. Unbalanced economic growth, sharply growing external trade openness and high foreign capital inflows accompanied corresponding adjustments in exchange rate regimes toward more flexible arrangements. The ERM2 membership prospects affected key monetary and exchange rate policy decisions in the last decade. In the paper we provide a brief overview of the exchange rate regime evolution in the central European countries during the period of last two decades, emphasizing key features of particular stages in the process of exchange rate regime adjustments (p. 26).

